

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 240

Pentru România și
străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 11 a.

INSERTIUNILE
se primesc la administra-
ție.

Mulțămite publice și Lee
deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se ta-
napoiază.

Industria casnică în Ardeal

— O anchetă —

de dr. V. N. Madgearu

La serbările dela Blaj s'a propus înființarea de „ateliere de industrie casnică”. Nu știu cine a fost propunătorul acestei idei, nici cine i-au fost susținătorii. Ideia în sine este nimerită, căci este un interes vital pentru un popor aflat în mijlocul unui neam străin, să se întărească economic, și la aceasta ar contribui ajutarea dezvoltării începuturilor industriale ale fraților noștri.

Decât înainte de a face propuneri în acest sens trebuie să cunoaștem adevărata stare de lucruri și să ținem samă de tendințele dezvoltării firești, căci altfel nu risipim numai banii și munca, necesară realizării oricărui proiect, ci risipim forța vitală a poporului dela țară, pe care vrem să-l ridicăm.

În România nu s'a cercetat, care este starea industriei casnice și în ce direcție s'ar putea ajuta dezvoltarea ei și rezultatul a fost că școlile ateliere n'au funcționat cum trebuie, inventarul lor a rămas în paragină, fondurile s'au mistuit și așa s'a încheiat și cu „încurajarea industriei casnice”, și țărănimea n'a folosit nimic de pe urma acestei activități, făcută cunoscut prin interviewuri în gazete, consfințită printr'o vizită regală la o expoziție la Moroieni (jud. Dâmbovița), din cauza lipsei unui plan, alcătuit pe baza cunoașterii adevăratelor nevoi...

Românii din Ardeal să învețe lecția

acestei politici pe dibuitele. Ei n'au fondurile statului la dispoziție. Statul ungar cheltuiește mulți bani în sprijinirea — și trebuie să mărturisim, bine chibzuită — industriei țărănești, dar nu în părțile locuite de ei și spre folosul lor.

Ei sunt deci avizați a se ajuta singuri pe socoteala lor, din banii adunați prin munca lor, deci nu pot să-și risipească agonia în încercări, fără chibzuială de mai înainte, dacă banul ce-l vor cheltui se va fructifica în gospodăria țărănimei, pe care voiesc să o ajute să se ridice tot mai sus. Iată de ce socot, că înainte de a se considera înființarea de ateliere de industrie casnică, este de lipsă a se cerceta starea industriei, țărănești, ca să se știe dacă și acum pot fi de folos astfel de instituțiuni.

Pentru aceasta trebuie să se întreprindă o anchetă, după un plan unitar. Preoții, învățătorii și alți intelectuali ardeleni vor învăța ei înșiși foarte multe întreprinzând pe baza acestui plan cercetări prin părțile țării, pe unde se află și vor conlucra la cunoașterea nevoilor țărânimii și deci la ridicarea ei. Sunt sigur, că dragostea lor pentru popor îi va îndemna să caute a afla stările vieții lui industriale, spre a servi la dezvoltarea ei și deci la prosperitatea celor mulți.

Răspunsurile, conștiincios adunate, precis formulate și îndeajuns dezvoltate, vor fi adunate la un loc într'o carte, care va fi cea dintâiu asupra stărilor industriale ale ardelenilor.

Înainte de a expune planul anchetei este de lipsă a da câteva lamuriri, pentruca

toți să înțeleagă la fel întrebările lui și să nu fie loc pentru interpretări greșite.

Industria este orice activitate îndreptată asupra transformării materiilor prime. Ea a existat în toate timpurile, dar nu s'a exercitat totdeauna și în toate locurile în același fel. La început toată activitatea omului era îndreptată asupra satisfacerii tuturor trebuințelor sale prin ajutorul propriilor sale mâni. Familia era centrul de producție și consumație a tuturor bunurilor. Nu exista schimb decât pentru produse ale pământului, cari nu se aflau într'o parte sau alta. În acest timp predomină peste tot industria casnică: producțiunea lucrului alor casei, pentru satisfacerea trebuințelor ei proprii.

Aceasta se schimbă odată cu răspândirea schimbului și mai ales dela introducerea monezii — a banului, în viața noastră economică. Se formează cu timpul meseriași oameni speciali, cari își iau asupra-le producerea obiectelor de trebuință pe socoteala lor proprie, după comanda cumpărătorilor. Odată cu aceasta, o parte din producțiunea casnică este părăsită: oamenii cumpără dela meseriași obiectele, ce le trebuiesc, fie că sunt mai bune, fie că sunt mai ieftine. Mai departe. Negustorii de târg cumpără dela țărani produsele industriei lor și le vând în duhenile lor. Fie că, țărani producători au lipsă de bani, fie că li-e greu să se ducă la târg, ei sunt siliți a le vinde negustorilor și prin aceasta ei se subjugă lor. Incetul cu incetul industria se transformă și dispăre sub loviturile nouilor schimbări ale pieței, caracteristice epocii capitaliste — a domniei capitalului.

Ion Gorun: „Știi românește?”

de Al. Vernescu

I.

Într'un volum de 159 pagini, intitulat „Știi românește”, d. Ion Gorun și-a adunat articolele risipite prin ziarul „Universul”. Dacă zicom risipite, înțelegem că aceste articole n'au putut să aducă folosul ce-l aduc acum când sunt adunate în volum. Cititorii cărora le-au scăpat prilejul de a le citi pe toate, — iar dacă le-au citit pe toate, le-au citit pe fugă, cum se citește de multeori ziarul, — au acum răgaz să le citească în volum, dar mai ales au răgaz să le recitească, de atâtea ori, până când vor reuși ca măcar un sfert din observațiile autorului să le rămână întipărit în minte. Căci am văzut și încăpăținați de aceia, cari, din patru adevăruri să-ți admită unul. Desigur, volumul de față, va fi de mare folos acelora cari le vor admite pe toate patru.

Sunt atâția înși cari se iau după curent, și vorbesc și scriu, cum vorbesc și scriu alții mai mulți, cari le formează mediul inconjurător. Astfel, militarii, funcționarii diverselor instituțiuni, mahalagii, negustorii, hoerii etc. întrebunțează dicționarul mediului în care trăiesc.

Totuși avem o limbă românească stabilită pe temeiul caracterului neamului românesc. De aci urmează că românii din afară de țara românească, trebuie să se unifice cu acest caracter. Aceasta duce la unitatea culturală națională a unui popor, prin ori și câte țări ar fi el răzlețit.

Avem o limbă românească, destul de dulce și mlădie. Dar dacă e mlădie putem să zicem și mlădioasă, dar nu avem dreptul să zicem nemlădie, adică nu trebuie s'o pocim sau s'o scălcim ca pe un toc de ghiată, mergând din greșală în greșală.

În rezumatul ce-l facem volumului „Știi românește”, vom arăta aci câteva din multele exemple ce ni le dă autorul, asupra acestor pociri de limbă, cari sună atât de urât la urechea celui înțelegător.

Într'o formă plină de spirit, cu îndemănare, pătrunzător și fin, d. Ion Gorun, unul dintre cei mai buni scriitori români, înseamnă în cele 20 articole ce constituiesc volumul, observațiunile d-sale asupra felului cum se scrie românește în vremea de față.

Vom începe dar o călătorie pe paginile volumului, eu graba gazetarului, cu care se scuză că scrie „voiaj”, sau scrie „viteză” în loc de iuteală, și vom afla că nu numai gazetarii se grăbesc să scrie, ci și la unii literați vedem asemenea grabă.

Ei fac din cuvintele: de pe, unul singur: după. Ia-te după dansul și-l afli căci scrie: „mi-a căzut condeiul după” masă, când condeiul căzuse de pe masă și se duse de-a dura în fundul odăii.

Uniformizarea sărăcește limba. Astfel sunt literați cari au uitat de arbori, de copaci și scrie veșnic pom. — „Mergând, am ostenit și m'am așezat să mă odihnesc la umbra unui pom”, — scrie unul. Mai departe aflăm că pomul era... o

salcie. Se poate ca scriitorul să nu fi auzit nicio dată zicala românească:

„Nici salcia pom

Nici mojiul om”.

Alt scriitor vede „pomi uriași” într'o pădure de brazi! și într'o gazetă dela Oradea-mare, altul scria: „m'am suit într'un lemn”, — desigur pentrucă în ungurește se zice fa și la copac și la lemn, chiar pomul se numește un fa... purtător de fructe.

O altă uniformizare este singularizarea orașelor fără singular. Se zice: Bucureștii sunt, nu: „Bucureștii” este; am văzut „Iașii”, nu „Iașul”. Ce-ar fi atunci să zicem și: „am văzut Vâlcanul de munte, în loc de Vălenii de munte; „Fălțiceanul”, în loc de Fălțicienii etc.

Apoi, „Ce Paște!” exclamă un gazetar sau un literat, când nu e vorba despre felul cum paște un bou, ci despre sărbătorile Paștilor.

Bietele verbe de conjugarea I-a sunt crud pângărite de unii gazetari, la indicativul prezent, persoana III-a plural. Senatorii „votază”, în loc de votează; deputații „aplaudă”, — un „cunoscut” poet scrie: „iluziile 'mi zbor”.

Mare încurcătură produc acordurile cu al cărui, al cărei, a căror, ale cărui etc. În proza tipărită a unor literați e scris: „o redingotă ale căror” aripi fâlțiau, în loc de ale cărei. Asemenea se petrece cu însuș, însăș: „Liberalii însăș”, în loc de înșiși etc.

Moldovenii folosesc pluralul „fragii” în loc de fragile; „foarfecii” în loc de foarfecile.

Acesta fiind, în linii foarte mari, mer-sul evoluțiunii industriei casnice, este în-trebarea care este starea de azi a acestei ramuri de activitate a ardelenilor.

Aceasta o vom afla, dacă vom avea — pentru fiecare parte a ținuturilor locuite de români — răspunsuri amănunțite la următoarele întrebări:

1. Cari sunt lucrurile produse de țărâ-nime? (Descrie-le pe scurt).
2. Cine le produce? Bărbatul, femeia sau copiii? Țin ei la lucru și mâni străine afară de ale casei? Dacă da, le plătesc cu ziua sau cu bucata? Nu cumva dau de lucru afară? Dacă da, cum plătesc lucrul?
3. Ce se produce pentru întrebuințarea casei și ce pentru vânzare?
4. Cari sunt materiile prime întrebuințate? De unde se procură? Nu le produc ei singuri în gospodăria lor? Dacă nu, de unde le cumpără și pe ce preț? Ce instru-mente întrebuințează?
5. Lucrează sătenii și pe comandă? Dacă da, pentru cine: a) pentru negustori sau b) pentru consăteni? Unde și desfac lucrurile produse pe socoteala lor? Cu ce prețuri le desfac în cazul a) și b)?
6. Lucrează cu materialul lor sau al clienților? (fie ei negustori, fie consăteni).
7. Pentru consăteni se lucrează pe plată, în bani sau în natură? Nu cumva mai dăinuște claca între săteni — ajuto-rul reciproc la lucru? Dacă da, la ce lu-crări anume?
8. Din partea cui suferă industria cas-nică concurență? A meseriașilor, a fabri-cilor sau a negustorilor? Cari și în ce ra-muri anume?
9. Cunoașteți sate în cari se produce de majoritatea sătenilor unul și acelaș obiect de desfacere? (Olărie, rogojinărie, coșărie, butnărie ș. m. d.) Dacă astfel de sate nu mai sunt numeroase, de ce au dispărut?
10. Sprijină guvernul industria casnică românească sau nu?
11. Este în satul (sau satele d-voastră concurență între industria casnică româ-nească și industria altor neamuri străine? Dacă da, cari anume și în ce ramuri?

Răspunsurile trebuie să fie cât mai amănunțite și complete. Generalitățile nu folosesc, ci numai specificările precise, ba-zate pe cercetări la fața locului.

Cine dorește să facă o monografie pentru un ținut restrâns — fie și un sat. — se poate adresa autorului pentru amă-nunte, prin redacția acestei foi.

Răspunsurile se vor adresa d-lui V. Goldiș, Arad, strada Zrinyi 11a, cu men-țiune „Anchetă” pe colțul plicului.

Corruption and Reform in Hungary A study of electoral practice

by

R. W. Seton-Watson
D. Litt (Oxon)

— Urmare —

Candidatului opozițional, Emil Gönczi, nici nu i s'a permis să citească la alegeri legea referitoare pe motivul că așa ceva ar fi agitație; pe când unui agitator național, socialist vestit, i s'a per-mis să împrăstie mii de copii din ziarul lui Skicsák.

Dar nu numai autoritățile, ci și candidatul partidului muncii, baronul Ludovic Lévy, s'a a-mestecat în cursul alegerii.

În Csacza era vacant postul de notar public. Baronul Lévy a promis acest post prin epistolă, avocatului dr. Iuliu Eichenwald, dacă ar influența alegerea în favorul baronului Lévy și el ar fi ales.

Nicolau Zboray. — Lévy a fost ales, dar Eichenwald n'a fost numit.

Szmrecsányi. — Baronul Lévy are cutezanța să arunce cu invective în partida rivală, cu toate că a mai intrat odată în parlament în 1905, după una din cele mai scandaloase alegeri.

Rivalul său de atunci, Ștefan Vikár, a venit la urnă cu o majoritate mare, dar și-a retras can-didatura în decursul votării.

I. Richter. — Chiar ceeace s'a întâmplat cu tatăl d-tale la Alsókubin. (Mare ilaritate).

Szmrecsányi replică excitat, că e în joc onoa-rea unui mort, că partidul său n'a comis atari abu-zuri, și că dacă dl Richter ar risca să susțină con-trariul, el vorbitorului n'ar putea decât să-și ex-prime disprețul față de el. (Indrumat la ordine de prezident). Apoi zugrăvește agitația electorală în diferite alte cercuri.

Intru'un loc, preotul informează de pe amvon poporul, că episcopul le-a ordonat să voteze cu partidul muncii, și că toți cari vor vota cu parti-

dele contrare se vor osândi. Chiar și rabinii jidovi au trimes circulare în interesul partidului muncii. El ceti așa numita epistolă pastorală a rabinului Lazar Löw din Sátoraljauhely, care îndeamnă pe jidani să voteze pentru subsecretarul Kázy. Acți-unea pentru ajutorarea Ruthenilor e prezentată de antisemitică dl Kázy nu trebuie înviuovătit pentru aceasta, căci el a lucrat numai la porunca regelui. (Strigăte: „De unde ai scos-o?”) Din Pesti Hirlep.

S'a ocupat apoi cu alegerea din Lőcse (Leut-schau), unde partidul popular a avut de candidat pe dr. Mihail Dömötör. Aci președintele alegerii a amănat în chip volnic ciasuri întregi închiderea vo-tării, până când prefectului i-a succes să silească pe oficiali să voteze pentru guvern și astfel să câș-tige o majoritate.

S'a întors apoi la alegerea din Privigye, pe care a descris-o ca fiind fără păreche. Totul era calm în cerc și totuși s'a ivit trei escadroane de husari pentru a servi de escortă abatelui Aloisin Rudnay, candidatului guvernamental.

George Rudnyanszky. Asta a fost când ați început să aruncați cu petre.

Szmrecsányi. — Când autoritățile au vă-zut că presiunea e zadarnică, a apărut pe scenă pre-ședintele alegerii. (Strigăte: Cine a fost dl?) Un anumit Ștefan Csemez, mai înainte protopretore, astăzi samsar administrativ. A făcut abuzuri infio-rătoare.

C. Huszár. Și apoi s'aștepti, ca poporul să se bazeze pe lege și dreptate. (Răsete în dreapta).

W. Sümegi. Acești indivizi trebuie băgați în temniță. (Răsete repetate).

Contele P. Batthányi. Rădeți despre așa ceva? Asta e cinism grozav.

Szmrecsányi nu spune lucrurile numai de pe-trecere: nu le spune, că majoritatea să-și aște plă-cere perversă în ele, ci ca să-și îndrepte căile. Acti-vitatea adevărată a lui Csemez a început numai seara, când el și asistenții săi de spânzurătoare — (Zgomot mare. Președintele îl îndrumă la ordine). Seara au început acești indivizi. Un subnotar, cu aprobarea ofițerului de jandarmi, a hotărât, că cine poate intra la urnă. Contele Batthányi. — Trăiască armata. Zgomot mare).

Prin urmare din 270 alegători a comunei Handlova numai la 150 li-s'a permis să voteze. președintele alegerii strigă către jandarmi: „Trântiți-i la pământ pe acești câini, dacă doresc să voteze cu totdeadinsul. (Huszár. — Asta-i lege și drep-tate).

Preotul Wilhelm Fegyveres, a cărui connume a fost inserat greșit în lista electorală, a fost apo-strofat din partea președintelui de alegere prin cu-vintele: „Porc de preot, vrei să înșeli” (Zgomot mare. Răset în dreapta).

Ioan Justh. Intrați în parlament pe astfel de căi, și apoi vă strâmbați de răs.

Un gazetar voind să îndrepte pe altul, scrie: „ca orice lucru „inutil și de prisos”. Inutil în-seamnă nefolositor, iar de prisos, zadarnic, înseamnă acelaș lucru.

E frumoasă tendința de a îmbogăți limba, împrumutând cuvinte noi de colo și de dincolo, dar ca să împrumutăm pe inutil pentru a-l trânti zadarnic lângă nefolositor, nu facem decât să ză-păcim armonia limbei noastre.

Alt cuvânt introdus este or. Zicem că e fran-țuzesc, deși vine din latinește dela hora, care ne-a rămas numai sub forma de oră, (este neîndoiș că trebuie să-l fi avut în limbă înainte de slavonul ceas), dar unii îi dau și alte înțelesuri punând pe or acolo unde nu e nevoie de dânsul.

Înțelegem prin or: acuma, când leagă două premise ale unui silogism. D. ex.: Toate gazetele sunt credincioase partidului național român din Ungaria, — or (acuma) „Tribuna” nu este credin-cioasă; prin urmare, ea trebuie să se decidă într'un fel: or (sau, ori) este, or nu este, căci ori cui i-se pare ciudată această situațiune.

Dacă se întrebuințează așa cuvântul or, e bine, dacă nu, încălcăm mai rău limba.

Sunt și cuvinte, cari au aceeași noțiune, dar prin întrebuințarea lor capătă alte nuanțe de înțeles, cari nuanțe îmbogățesc limba. D. ex. cuvintele timp și vreme. Ce frumos spune poporul: vremește-afară. Desigur că nu putem zice timpește. Dar zicem timpuriu și nu putem zice vremuriu. De vreme ce, nu se poate înlocui cu de timp ce. Avem deci nevoie de mai multe cuvinte, pentru a îmbo-

găti limba dându-i noi nuanțe de înțeles, dar aceasta s'o facem fără a supăra bunul simț al limbei.

Incerarea puriștilor de a scoate din limbă cuvântul bogat, înlocuindu-l cu avut, nu a reușit. Românul zice, că e bogat, cineva care are mult avut. Nu vedem o deosebire, când zicem: „o limbă bogată” și „o limbă avută?”

E ceva mai plin, mai... bogat.

Poporul cere celui mai mare scriitor, să-i respecte „limba veche și înțeleaptă” — și sunt scriitorii de talent, cari știu să aleagă din provin-cialisme, tot ce e bun pentru îmbogățirea limbei.

Limba nu se strică numai prin faptul, că nu se ține seamă de gramatică, dar și prin lipsa de pricepere în așezarea cuvintelor. Iată înțelesul următoarei fraze: „Din cauza sărbătorii de mâine, ziarul nostru va apărea poimăine la orele obiș-nuite”.

Gramaticalmente fraza e bună, dar nu spune ce vrea să spuie. Ce spune gazetarul? Că a doua zi fiind sărbătoare, ziarul nu va apărea. Se poate înțelege însă, că din cauza sărbătorii ce este a doua zi, ziarul va apărea a treia zi la orele obiș-nuite, de unde rezultă, că dacă a doua zi n'ar fi sărbătoare, a treia zi-ziarul n'ar apărea „la orele obișnuite” ci la altele. Deseori dăm peste această frază în gazete.

Și sunt atâtea feluri, în cari poți spune ce vrei. D. ex.: Măine fiind sărbătoare, n-rul viitor al ziarului nostru va apărea poimăine. (Sau luni, marți, ziua ce urmează să fie poimăine,

sau dimineața, seara, sau chiar la ora nu orele obișnuite.

Nu bele: eu, tu, el, sau prepoziții ca: de, cu, în și altele, pricinuesc iarăș incurcătură scriito-rilor: „Prietenul meu m'a salutat și el m'a întrebat unde mă duc”. În traduceri foarte des se pune pronumele personal fără să fie nevoie de dânsul. El trebuie pus numai când se accentuiază, ori când se scoate în relief nuanța: „Aceasta eu am creat-o”; „Ce pot eu să fac contra lor”? Sunt și nuanțe mai subțiri, unde trebuie pus pronumele: Tu așa spui, dar eu nu pot să te cred”.

De câte ori nu s'a discutat chestia... paharului de apă, sau a paharului cu apă. Unii zic, că s'ar putea bănui, că paharul ar fi de sticlă, nu de apă; alții zic, că dacă bei un pahar cu apă, înseamnă că-l bei cu apă cu tot.

Rămâne însă stabilit, că de, arată aci conți-nutul paharului și deci, că trebuie să zicem: „dă-mi un pahar de apă, iar nu cu apă. Când voiu zice: „ai luat un rahat cu apă, voiu înțelege, că ai băut nu numai apa, ci ai mâncat și rahatul. Cu arată în general legătura: un feș cu șnur. Astfel, că nu trebuie să zicem, pahar cu apă, depozit cu mărfuri, magazin cu haine, etc.; ci trebuie să zicem dupăcum s'a zis întotdeauna românește și dupăcum e bine să se zică: pahar de apă, (dacă-i gol, zici pentru apă) depozit de mărfuri, magazin de haine etc.

Tot așa respectăm bunul simț al limbei când zicem: „puneți căciula în cap, iar nu pe cap, pentrucă atunci s'ar înțelege, că rămâne capul afară din căciulă.

Asta e o ticăloșie. (Zgomot. Protesta. „La ordine“).

Contele P. Batthányi. Asta e „baza morală“ a majorității.

Szmrecsányi. Din alegătorii partidului popular s'au respins 203 și treizeci fură chiar alungați; din alegătorii guvernului fură respinși numai trei. Și totuși abatele Rudnay a fost ales numai cu o majoritate de 37 voturi.

D. Rudnay s'a plâns aci de un preot, care se zice c'ar fi contestat dreptul de deslegare a d-sale. Asta e o acuză foarte gravă: sau e neadevărată, sau dacă e adevărată de ce n'a înaintat jalbă? Știu, că niciodată nu s'a plâns episcopul Rudnay. O astfel de putere e nevrednică de un deputat, care e și abate.

Se susține mai departe contra partidului popular, că conducătorii săi spun la alegeri poporului, că votând pentru candidații partidului muncii, are să sosească timpul, când bisericile se vor preface în teatre, prăvălii și crășme. Vorbitorul recunoaște, că a zis astfel de lucruri.

Arată pilda Parisului, unde, în urma stăpânirii francmazonilor și radicalilor, averea bisericăscă a fost confiscată, banii bisericăști cuprinși și o mare parte delapidată. Din biserică s'au ales prăvălii, teatre și crășme. Așa, că nu e o agitare a poporului, ci numai un sumar al faptelor reale. Toate acestea dovedesc, că sufragiul universal, egal și secret trebuie introdus cât mai curând.

(Va urma).

Schimbare în ministerul comun de războiu. Generalul Schönaich nu mai e ministru, și plecarea sa nu e regretată decât de șovinistii maghiari, căci ei singuri s'au bucurat de avantaje în urma stăpânirii acestui dignitar care, pentru a-și ușura misiunea, nu s'a sfiit a jertfi principiile cardinale ale însemnatului resort ce i-a fost încredințat.

Ca totdeauna, presa ovreilor din Viena tradează și în acest caz interesele țării care și lor li este patrie, și se pune în serviciul celui ce îi plătește. Toată vara „*Neue Freie Presse*“, (cea mai perfidă și cea mai șireată dintre gazete, căci, în ciuda atâtor demascări, știe a-și păstra, prin scamatorie și încrederea guvernului austriac), toată vara a cotcozit, ca o găină proastă, în jurul acestui fapt; de atâteaori l-a comentat în articole prime și în foiletoane chiar și cu atâta lipsă de rușine, că în sfârșit i s'a făcut greață însăși persoanei slăvite, și Schönaich a văzut necesitatea a ruga redacția ziarului să nu mai dea loc nici unui fel de combinațiuni cu privire la cauzele demisiunii sale. Se obrăznicise acest „organ liberal“ chiar a intriga împotriva arhiducelui Francisc Ferdinand, răspândind știrile difamantă despre un conflict între Majestatea Sa și moștenitorul coroanei din cauza aceasta, și a pretinde ca deodată cu Schönaich să fie dimis și șeful statului-major, *Conrad von Hötendorf*, la care ține mult clironomul, fiind acest general cel mai genial ofițer al monarhiei.

Cauzele căderii generalului Schönaich se cuprind plastic în elogiul ce-i aduce ziarul de care vorbim în un articol ditirambic: că acest ministru a fost în tot timpul regimului său simpatizat de toate partidele maghiare, de independiști și de liberali în egală măsură.

Simpatia aceasta, care a putut fi foarte prețioasă pentru ministru, era pe cale s'o plătească monarhia cu aceea ce are mai scump: cu *unitatea armatei*. Urmând după generalul Pitreich, care recunosc nu de mult pe față legitimitatea aspirațiilor separatistice în armată ale maghiarilor, Schönaich s'a ferit de a-și agrava situațiunea opunându-se la pretențiunile șovinistilor din Budapesta, și a preferat metoda mai liniștită al concesiunilor, continuând atât de departe în direcțiunea aceasta, că însuș moștenitorul a fost silit să zică odată acel destul, care ministrul încălzit în slujbă nu-l mai primea dela nimeni.

În ședința publică a delegațiunilor, generalul a cercat să contrazică celuice mâne va purta coroana, și deja de acum este cel mai interesat pentru viitorul monarhiei. A urmat o audiență la Schönbrunn, și d. ministru a fost trimis în concediu, iar acum va dispărea pentru totdeauna.

Succesorul său este *generalul Auffenberg*.

Sborurile d-lui Vlaicu. Din Sibiiu primim știrile, că sborurile d-lui Vlaicu vor avea loc:

la Sibiiu în 24 sept. n., iar la Brașov în 1 oct. n.

— Tot din Sibiiu ni-se telegrafiază, că ieri, joi, d. Vlaicu a făcut un sbor de încercare cu aparatul d-sale. În decurs de zece minute d. Vlaicu s'a urcat cu ușurință la 300 m.

Planurile guvernului. În numărul său de alaltăieri scamatoarea „*Neue Freie Presse*“ se ocupă de audiența primului ministrului cont. Khuen-Héderváry și între altele scrie următoarele:

Guvernul va mai încerca o modalitate. Până pe la jumătatea lui octomvrie toate municipiile din țară își vor fi exprimat atitudinea față de obstrucția actuală parlamentară și se crede cu siguranță, că judecând după decisele de până acum păreriile municipiilor vor fi în contra obstrucției și pentru reintroducerea acțiunii normale parlamentare. Guvernul nădăjduște, că sentința națiunii ungurești exprimată prin municipii va constrânge opoziția formată din câțiva deputați, să înceteze împiedecarea rezolvirii voinței naționale. Dar numai până aci se extinde importanța terminului din octomvrie. De altfel guvernul are voie liberă, ca în octomvrie sau noemvrie să se folosească de tactica, pe care în urma situației create o crede mai potrivită pentru împiedecarea obstrucției.

Audiența recentă a primului ministru absolut nu limitează această libertate a guvernului.

Din cameră. În ședința de astăzi s'a mântuit câteva votări nominale. Deputații în mare parte petreceau în culoare, unde discutau chestii politice. A stârnit curiozitate convorbirile lungi dintre Iuliu Iusth și St. Rakovszky și dintre cont. Șt. Tisza și baronul Șt. Vojnits. La începutul ședinței cu prilejul prezentării petițiilor opoziția a cerut mai multe votări nominale, cari s'au amânat pentru ședința de mâine.

O greșală mare

Sub titlul acesta d. dr. Mihail Polit, cunoscutul luptător naționalist, șeful partidului liberal sârbesc publică în „*Világ*“ (Nrul 223) un prim articol foarte interesant din care extragem următoarele:

În interesul proiectelor militare, cum știu, se întrebuintează o armă de mare calibru, necesitatea „poziției de mare putere“ a monarhiei, și cunoaștem și argumentul: aceea ce dăm pentru armata monarhiei, „pentru noi“ dăm. Dar tocmai aci zace greșala mare, deoarece nu nouă, ci altora le dăm mierea!

Azi abia se mai poate vorbi despre poziția de mare putere a monarhiei noastre.

Fiindcă astăzi nu mulțimea ostașilor și a pregătirilor de războiu, ci alți factori sunt cari decid, adecă stabilesc poziția de mare putere. Astăzi monarhia noastră e mai mult o putere auxiliară, decât putere mare. Intorsătura aceasta s'a creiat acum patruzeci de ani, când monarhia noastră n'a voit să intre în alianța cu Franța în contra Prusiei, deși împăratul francez Napoleon III. o credea aceasta sigură.

Învingerea strălucită, pe care Germania a repurtat-o asupra Franței, în Viena a pricinuit mare surprindere. În învingerea aceasta Austria și-a văzut *primejdia proprie*. În 1874 contele Iuliu Andrassy și regele au grăbit la Petersburg, dar alianța cu Rusia n'a succedat. Ce-o spus atunci Bismarck referitor la Austria? „Ce? Alianță rusească în contra noastră?“

„Doar noi să voim numai și alianța cu Rusia e gata, deoarece Rusia și Germania au aceleași interese la Dunărea superioară și inferioară“. Nu înseamnă aceasta oare o amenințare referitoare la îmbucătățirea monarhiei habsburgice?

D. Polit spune apoi istoricul triplei alianțe, Anglia—Franța—Rusia și se întreabă, că are oare monarhia noastră libertate de mare putere față de Germania? Evident, că față de Germania monarhia noastră e numai o putere auxiliară, iar nu putere mare.

Ce voim noi cu 1 ori 2 „*dreadnought*“-uri față de opt „*dreadnought*“-uri ale Germaniei? Sărmana Ungarie e nevoită să cheltuiască sume colosale pentru armată, ca iarăși, din nou să se dovedească zicala lui Vergilius: „*sic vos, non vobis*“.

Ungaria prin însușirea politicii imperialiste austriace în Balcani și-a pierdut simpatia tuturor popoarelor creștine din Balcani.

Acum în Balcani ungerii sunt considerați poporul cel mai urgent.

D. Polit își încheie apoi articolul acesta de mare importanță politică astfel:

Ungaria și ungerii n'au nici un interes ca să promoveze politica Austriei-mari în Balcani. Și tocmai aci e greșala, că o astfel de politică austriacă nu ajută nimic poziției de mare putere a monarhiei. Jertfele enorme, ce pretind Ungariei reformele militare, nu numai nu servesc intereselor Ungariei și nu întăresc poziția de mare putere a monarhiei noastre, ci, dimpotrivă, *degradează monarhia noastră de putere auxiliară pe seama Germaniei*. Nu-mi vine să cred, că ar exista în lume un bărbat politic, care să poată presupune, că monarhia noastră ar putea rivaliza cu Germania atât în privința armatei, cât și a marinei.

Și ce s'ar putea spune oare în privința aceasta despre Ungaria? *Ungariei i-se revine rolul cel mai mic, într'adevăr subordonat*. Nu sustă deci iluzia, că aceea ce dăm pentru armata monarhiei, „pe seama noastră“ dăm. Jertfele enorme din partea Ungariei ar fi pro nihilo (zadarnice), deoarece în privința aceasta totdeauna s'ar adevăra cuvintele lui Vergilius: *sic vos, non vobis*!

Numai pe proprietarii mici
din suburbiul Aradului îi poate interesa că în str. Kasza Nr. 3 și 49 avem un depozit bogat de

țevi de beton
acomodate pentru canalizarea ce se află acum în curgere. Prețurile cele mai convenabile.

PEPOLI și ÉBERLEIN
intreprinzător de zidiri betonice.
Telefon Nr. 675.

Vot de neîncredere lui Juriga. Cetim în ziarul „Világ”, că socialistii din Stomfa au ținut o adunare populară și, că cu prilejul acesta adunarea a votat un proiect de rezoluțiune în care deputatului naționalist slovac, *Ferdinand Juriga* i-se votează *neîncredere*. Adunarea socialistă a declarat, că aprobă obstrucția și pretinde a se lua dispoziții grabnice în contra scumpetei generale.

Agravarea chestiei Tripolitaniiei. Guvernul turcesc s'a hotărât la un demers energic în chestia Tripolitaniiei. În consiliul de miniștri ce s'a ținut mai alaltăeri, marile vizir a cerut miniștrilor cuvântul de onoare că nu vor face destăinuri prealabile asupra proiectelor guvernului în chestiunea Tripolitaniiei.

Bărbații de stat au conferit eri cu șefii partidelor politice, guvernul fiind hotărât de a proceda de comun acord cu parlamentul.

Din Frankfurt se anunță, că acțiunea Italiei în Tripolitania este iminentă.

O flotă de submarine a plecat eri dela Veneția la Brindisi. Un vas de război și 4 torpiloare au plecat dela Spezia la Tarent. Situația politică e încordată.

Turcia și chestia cretană. Din Constantinopol vine știrea, că deciziunile puterilor protectoare ale Cretei cari au fost notificate regelui Greciei și comitetului executiv cretan, nu au fost până acum comunicate în scris Porței, ceea ce atinge în mod neplăcut cercurile oficiale. În așteptare Poarta a trimis puterilor protectoare o notă circulară relevând trebuința unei grabnice și definitive regulări a chestiunii cretane.

Emigrările în America-de-nord

I.

În ultimul număr (iulie-august) al revistei de economie și igienă socială „Anuarul muzeului social” ce apare în capitala țării noastre, d. dr. *Francisc Hoffmann* profesor universitar de economie, publică un interesant articol sub titlul „Ce atrage pe emigranții noștri în America de nord”.

Insemnătatea acestui articol fiind mare și considerând că și țărani români își părăsesc vetrele lor strămoșești, căutându-și fericirea în „America”, chestia relevată în numitul articol, din mai multe puncte de vedere trebuie să ne intereseze și pe noi.

Din acest motiv, cu permisiunea direcțiunii numitului muzeu, schițez aici articolul din chestiune.

Eu nu fac nici o observare, nici un comentariu. Sunt alții mai chemați pentru aceasta.

În fața numărului tot mai mare al emigrărilor, involuntar ne întrebăm, că ce atrage așa de mult pe emigranții noștri peste mare? Unde află ei izvoare de câștig pentru existență? Cum poate America să primească oastea, din an în an tot mai mare a emigranților?

Înainte de a răspunde la aceste întrebări, trebuie să se amintească următoarele:

În cei de pe urmă zece ani emigranțul european, astfel și emigranții dela noi, aproape numai în ținuturile dela răsărit a statelor-uniite s'au stabilit ca muncitori mineri și industriali; rare ori și ca muncitori agricoli. — Numărul emigranților din Ungaria, în cei de pe urmă cinci ani a fost neînsemnat în ținuturile dela miază-noapte ale Americii.

America, în cel dintâiu loc a întrebuițat milioanele de emigranți pentru dezvoltarea industriei ei. Această industrie a progresat așa de mult, că anumite produse de ale ei, au cuprins toate piețele mondiale. De multeori din cauza producerii în plus, au fost de înregistrat crize. Aceasta s'a întâmplat pentru cea de pe urmă dată și în toamna anului 1907, când unele fabrici au trebuit să limiteze producerea, iar alte întreprinderi au licvidat. Urmarea a fost, că foarte mulți muncitori au rămas fără câștig. De sine înțeles, că în toate ramele de producere numărul brațelor muncitoare disponibile era îngrozitor de mare, iar salariile s'au redus la minimum. Tot atunci și prețul alimentelor s'a

ridicat; prețul grâului s'a ridicat cu 59,5 perc. față de prețul cu 10 ani mai înainte; a cartofilor cu 70,50 perc.; a carnei de râmători cu 82 perc.; a slăninei cu 113 perc. Astăzi 1330 dolari reprezintă valoare de cumpărare, ca înainte cu zece ani 1000 dolari.

Muncitorii indigeni americani nu au întârziat să se convingă despre aceea, că sistemul capitalist de producere cu instituțiunile sale de trusturi și cartele de o parte, iar de altă parte uriașele emigrări, ceea ce a produs din toate părțile lumii brațe muncitoare ieftine, le periclitează condițiile de existență.

În urma crizelor economice din ultimii ani, poporul american a primit învățămîntea, că ca muncitor salarizat nu poate să concureze cu învaziunea muncitorilor ieftini, dacă nu abzice de pretenziunile sale culturale mai superioare și nu se mulțumește cu un trai mai simplu. Deoarece însă, poporul american nu a abzis de nici una dintre trebuințele sale în ale alimentației, îmbrăcămîntei și locuinței, cari după concepțiunea noastră se pot numi luxoase; tot astfel nu a abzis nici de trebuințele sale culturale, a crezut de sosită cli-pita, ca să își caute alte izvoare, mai sigure, de existență.

În astfel de împrejurări a primit poporul american vestea despre împărțirea, în mod gratuit, de pământ în Canada. Cu mai mulți ani înainte, crescătorii de vite din Montana, Dacota și Minnesota au luat în arândă, pentru turmele lor, pășuni în provinciile Manito, Saskatchewan și Alberta din Canada. Ei au fost cei dintâiu cari în aceste ținuturi au făcut încercări în ale agriculturii. Încercările lor au fost încoronate de succes, ceea ce cu repeziune a străbătut în întreaga America.

La început mulți farmeri dela miază-noapte și-au îndreptat pașii spre numitele trei provincii ale Canadei, iar rezultatele obținute de ei au atras și pe locuitorii fără muncă și în număr prea mare, ai stabilimentelor industriale din statele răsăritene.

Guvernul Canadei, ai cărei locuitori erau în număr neînsemnat, considerând aceste rezultate, a trimis agenți de colonizare atât în statele uniunei Americii de nord, cât și în diferite state europene promițând fiecărui individ maiore 160 acri (110 jug. cat.) pământ gratuit, în schimbul unei sume de 10 dolari (50 coroane) ca spese de cancelarie.

Din statele răsăritene ale Americii a pornit o adevărată invaziune în Canada. Nu numai muncitorii fără ocupațiune au grăbit să întrebuițeze acel pământ gratuit, ci și farmerii bine situați, atrași mai mult de câștigul ce îl vor realiza din speculațiunile de pământ. Aceasta emigrare febrilă, numită „The Jankee invasion of Canada”, cu drept cuvânt a dat mult de gândit guvernului Uniunii.

Numărul cetățenilor americani emigrați în anul 1909 în Canada a fost de 95.000, ducând cu ei 100 milioane dolari în bani gata.

Acest număr în fiecare an s'a ridicat. În anul 1910, în decurs de șase luni, aprilie—septembrie, 78 mii de americani au emigrat în Canada, tot astfel și 132.000 emigranți din diferite state europene. Emigrarea în masse din Statele-Unitate a atras și pe emigranții din Ungaria, cari în urma crizei industriale, mai că și-au consumat toate economiile. Ei au grăbit să își astâmpere foamea de pământ, reîntorcându-se la vechea lor ocupațiune, la agricultură.

Înainte de a ne ocupa cu acești emigranți, să aruncăm o privire asupra dispozițiunilor luate de guvernul Statelor unite pentru restrângerea emigrărilor în Canada, cu cari dispozițiuni totodată s'a întins mână de ajutor muncitorilor industriali de prisos, ca să își afle existența pe terenul agriculturii.

Observ însă, că ocupându-mă cu această chestiune voesc numai să zugrăvesc în colorii fidele situația. Voi emunera date și dacă din acestea multe vor fi ademenitoare, nu intenționez să ajut emigrarea, pentru că eu sunt împotriva ei.

Guvernul Statelor-Unitate al Americii de nord, ca să împiedece emigrarea în Canada, a înfluițat o întreprindere economică și politică, cunoscută sub numirea de „Reclamation Service”.

În timpul acela, când marile orașe răsăritene erau bântuite de criză, având aceasta ca urmare că sute de mii de muncitori industriali nu aveau din ce să se susțină, congresul Statelor-Unitate întrunit în anul 1902 la Washington a legiferat transformarea în stare productivă a ținuturilor deșerte dela miază-noapte. Tot pe baza acestei legi s'a e-nunțat, că banii ce vor incurge din vânzarea pământelor publice, să se întrebuițeze pentru con-

struire de instalațiuni de stropit. Sub acest titlu în anul 1905 a încurs 100 milioane coroane, care sumă în fiecare an a fost tot mai mare, trecând și peste 120 milioane cor.

Astfel, din anul 1905 construirea canalelor de stropit a înaintat mult. Unele dintre ele sunt chiar pe deplin construite.

Din prețul de vânzare al pământurilor publice în California s'a investit 16 milioane cor. pentru construirea numitelor canale; în Arizona 15, în Colorado 13, în Wyoming 13, în Nebraska 5, în Nevada 15, în Oregon 7, în Washington 8, în Utah 6, în Montana 8 milioane coroane, tot astfel și în celelalte state dela vest. Pentru construirea de drumuri publice și a trenurilor electrice încă s'au înzestrat astfel de sume mari de bani.

În America de mijloc și de vest, aceste pământuri roditoare, în lipsa de umezeală mii de ani nu au fost întrebuițate.

În anumite ținuturi, mai mulți ani de-a rândul nu a plouat. În hartele vechi aceste ținuturi nelocuite sunt înregistrate ca deșerturi „Great American Desert” — astăzi însă ele sunt înzestrate cu ilustrațiuni de stropit.

Guvernul a împărțit aceste uriașe terene în economii de câte 20, 80, 120, 160 jugăre, punându-le la dispoziția familiilor de muncitori ca „homestead”-uri, adică le-a arendat pentru vecie. Mai mult de 60 milioane jugăre sunt provăzute cu canale de stropit. Agenții de colonizare ai guvernului cutreeră stabilimentele minere și industriale, atât de împopulate, a statelor răsăritene, făcând propagandă pentru emigrare.

America, considerând rapidă ei dezvoltare, are mare trebuință atât de terenurile de cultură cât și de brațe muncitoare agricole. Economistii americani se plâng, că agricultura e neglijată; că sunt puțini agricultori, în schimb însă orașele mari sunt îndesate cu industriași. Mai mulți farmeri și mai puțini muncitori industriali! Această convingere s'a înrădăcinat și în conștiința poporului și în astfel de împrejurări a pornit cucerirea culturală a ținuturilor dela vest.

Despre intențitatea cu care brațele muncitoare naționale în America a îmbrățișat agricultura, ne putem convinge din următorul tablou:

Anul	N-rul economilor	Valoarea produc-telor agricole mi-lioane dolari	Câștig curat mil. dolari
1890	4.765.000	16.082	2.460
1900	5.753.000	20.512	4.795
1910	6.730.000	29.730	9.545

Numai în ultimii zece ani numărul farmerilor a crescut cu 18 procente (circa 1 milion), iar valoarea economiilor e mai mare cu 44 procento de cum a fost în anul 1900.

E evident deci, că pentru țara noastră de fel nu a încetat pericolul emigrărilor, pentru că America — nu pe terenul industrial ci pe cel agricol — are lipsă de brațe muncitoare. Se pare a crede, că unele ținuturi ale Statelor unite ar fi prea împopulate și din acest motiv s'a îngreunat emigrarea. Într'adevăr, regulamentele de emigrare sunt foarte stricte, ele însă numai aceea dovedesc, că America are lipsă numai de muncitori sănătoși. America până acum a întrebuițat pe emigranți numai pentru dezvoltarea industriei, de acum înainte însă fi va întrebuița pentru dezvoltarea agriculturii ei.

Alex. Țințariu

Doi morți (Dela serbările din Blaj)

Amintirile serbărilor dela Blaj „asemenea cercurilor ce se ivesc la suprafața unui lac, vor trece tot mai liniștite, tot mai impunătoare, până departe la hotarele ce împrejmuesc pe fiu aceluiaș neam” și noi ne concentrăm impresiile multiple și apreciem importanța deosebită a zilelor ce au sburat peste noi, ca o adiere de basm.

Iorga a depus o floare pe mormântul *mortului* Bunea. Nimic din ce-am văzut și auzit la Blaj nu m'a impresionat, ca atunci când am văzut pe Iorga plecând la mormântul prietenului său. La mormântul unui prieten, la un tovarăș drag de muncă, la un stâlp al culturii românești. Nu-mi venea a crede că își va uita cultura română — în zile așa mari de serbătoare — de acela care nici odată nu și-a uitat de ea.

Că au fost multe puncte în serbătoarea aceasta mare a culturii, n'a fost piedecă să nu fie unu și pentru el. Obștea cea multă și aleasă care nu de mult a alergat din întinse depărtări la înmormântarea lui n'a mai fost dornică să vadă țărâna proaspătă încă ce acopere groapa lui? De ce n'am fi putut merge — la încheierea serbărilor bunăoară — cu toții la groapa lui să sporim cu încă unul momentele de ideală înălțare sufletească.

Să ne fie plecați genunchii și inima cătră Domnul. Răsună doar încă în inimile noastre ecourile vorbelor lui de pe terasa mănăstirii din Blaj spusă împotriva proiectului lui Aponyi:

„Oasele lor — a Românilor — au albit câmpiile Lombardiei, prin văile Boemiei a curs sângele românilor și Dunărea adeseori a fost înroșită de sângele părinților noștri, pentru a ținea sus și slăvit tronul Majestății Sale.“*)

Și ca o viziune profetică — nu mult după aceasta revocare istorică — îi auzim glasul în cetatea lui Mihaiu Viteazul spunându-ne, că: „Vom stinge pe toți păcătoșii cu puterea noastră de viață. Și vom lupta în rânduri tot mai închegate, prin mii de furtuni ce ceacă să ne risipească. Să cadă chiar cerul asupra noastră noi nu ne vom înspăimânta în lupta ce-o purtăm pentru limbă și credință.“*)

Să fii apucat tu suflet mare această sărbătoare a neamului, ce scânteie ar fi scăpărat vorbele tale din inima noastră. Putea-ne-vei ierta — cu sufletul tău mare, cu care de multeori ne-ai iertat că nu te-am ascultat — putea-ne-vei ierta că n'am stropit cu lacrimi țărâna groapei tale. De n'am plâns la groapa ta ne-am însuflețit de amintirea ta. Și-am simțit, că deși ești în groapă cu trupul, cu sufletul — cu sufletul tău mare — ești cu noi și te bucuri de sărbătoarea noastră.

Tu unde ai fost părinte Mangra? Tu celalalt mort al poporului român, tu care singur întrunești în puternica-ți personalitate adevăratele interese ale poporului român, tu care singur știi calea cea adevărată, ce-l duce 'n brațele... fericirii și la mântuire. De ce n'ai venit ca altedați să grăești poporului, că doar' acum ai și diplomă scrisă că reprezintă poporul românesc. Aici au fost toți cei buni și aleși ai noștri, tu de ce-ai lipsit?

Te-ai temut că vom pune margini răbdării noastre? Unde ai fost și ce ai făcut atunci? Cu ochii sufletului tău n'ai văzut sărbătoarea neamului și bucuria lui cea mare? Nu? Că ți-a 'mpăienjenit ochii gândul mitrei de vlădică?

Știi ce a zis poetul?
„De ți-ar scăpăra o clipă mintea să te privești bine,
ai intra 'n pământ de scârbă, de eroare și rușine“.
Amar.

O rectificare

În prim-articolul său „Asociațiunea“ și școala românească, publicat în Nr. 190, „Tribuna“ scrie:

În adevăr „Reuniunea învățătorilor români gr. cat. din comitatul Sălajului“ și „Reuniunea învățătorilor din dieceza Caransebeșului“ s'au înscris membre la „Magyarországi Tanítóegyesületnek Székesfehérváron“.

De unde știe „Tribuna“ că „Reuniunea învățătorilor din dieceza Caransebeșului“ „în adevăr“ a făcut acest lucru?

În Nr. 187 al Românilor s'a publicat o propunere a unui rădăcit, membru al Reuniunii învățătorilor caransebeșeni, de a se înscrie și această Reuniune membru la „M. T. O. Sz.“, condamnând pe autorul propunerii. Aceea a fost însă numai propunere. Adunarea generală a Reuniunii nici nu s'a ocupat cu această propunere, necum să se fie înscris membru la „M. T. O. Sz.“

„Tribuna“ însă prezintă lucrul ca fapt împlinit.

Afirmarea „Tribunei“, că Reuniunea învățătorilor caransebeșeni „în adevăr“ s'a înscris membru la „M. T. O. Sz.“, este o minciună obrăznică, publicată în prim-articolul său cu scopul vădit de a discredita Reuniunea învățătorilor în fața lumii românești, cum a făcut-o aceasta și altădată.

Și e caracteristic atât procedeul „savantului“ pedagog al „Tribunei“, cât și al Redacției, că în loc să dea o lecție meritată rădăcitului care a făcut faimoasa propunere, — aruncă cu noroi în Reuniunea care totdeauna a fost, și este, conștie că o „Reuniunea învățătorilor români dela școa-

lele confesionale ortodoxe din dieceza Caransebeșului“ și știe ce înseamnă a se înscrie membru la „M. T. O. Sz.“

„Tribuna“ însă n'a avut măcar un singur cuvânt de reprobare pentru rădăcitul care a făcut propunerea, pentru că-și va avea motivele sale. Sunt abia vreo doi ani decând se scria prin gazete că acel rădăcit (cu soții săi) e chemat a duce la îndeplinire înfrățirea maghiaro-română... Principiile!...

Un lucru să-l știe „Tribuna“: În Reuniunea învățătorilor caransebeșeni sunt și rădăciți, cari încearcă să pună bețe 'n roate, dar sunt și oameni de omenie.

Un membru al Reuniunii.

CORRESPONDENȚE

DIN ITALIA

SCRISORI DIN MILANO

Italia și chestia Tripolitană. — „Gioconda“ și „Venere“ de Millo.

Știrile ce sosesc din Berlin și Paris arată încă puțină îndoială asupra acordului dintre Franța și Germania relativ la chestia Marocului.

Dacă acordul se va încheia, Franța își va realiza astfel visul ei colonial: acela al formării unui vast și impunător imperiu mediterano-african, ce prin poziția sa geografică e ca o prelungire a teritorului francez.

Germania va dobândi, fără să sacrifice nici un soldat și fără a cheltui un ban, o regiune mare, bogată sub raportul economic, de o mare importanță sub raportul politic pentru domeniul ei colonial din prezent și încă și mai mult pentru acel ce-l va avea în viitor. Și una și alta vor avea un câștig care, fără să exagerăm, putem spune imens; imens nu atât prin valoarea în sine a regiunii dobândite, — ci pentru valoarea ce o dă regiunilor ce o posedă deja.

Acest acord franco-german, lasă o singură regiune în afară de domeniul puterilor colonizatoare europene: Tripolisul — deschisă cuceririlor economice mai întâi și apoi celor politice.

Cum era indicat Italia nu putea sta departe de această situație.

Toată presa cu excepția ziarelor partidelor socialist și republican demonstrează, că în orice mod Tripolitania nu va putea scăpa să nu fie ocupată de vre-o putere europeană. Italia a pierdut două ocazii — arătau unele ziare — în 1902—1903 după acordul franco-englez și în 1908 după anexarea Bosniei și Herțegovinei. În ambele ocazii rezistența morală și politică a imperiului otoman ar fi fost neînsemnată. Acum iar ar fi timpul oportun, căci Franța și Germania se invoiesc la împărțirea Marocului, a Congului și a Camerunului și deci echilibrul mediteranean e tulburat. Așadar concludeau ele — dacă Italia n'ar ocupa acum locul ce i-se cuvine — ar pierde o a treia ocazie.

Săptămâna trecută întreaga Italie — după tonul ziarelor — părea, că era în prada unui paroxism tripolitan — se credea, că puțin lipsește până la luarea unei hotărâri decisive și aceasta cu atât mai mult, cu cât nici o știre relativ la atitudinea Italiei — nu transpira din cercurile oficiale.

Imediat însă ce acestea și-au explicat modul de vedere — cam echivoc — acea atmosferă de până atunci deși nu s'a clarificat îndeajuns — măcar s'a liniștit.

Lăsând la o parte condițiile politice și strategice — oamenii cari trăiesc în contact cu realitatea și cari au fiecare la activul său o experiență personală și directă a diferitelor probleme naționale — au simțit, că nu acesta ar fi timpul oportun pentru Italia să-și impună mari sacrificii financiare, ducându-se în Tripolis pentru a-și asigura avantaje viitoare și puțin cam ipotetice în activitatea ei comercială.

Deși — cum am spus mai sus, comunicatele oficiale sunt cam neprecise, totuși mare parte din ziare au abandonat discuția împrejurul acestei chestiuni, nerelevând decât știrile, ce i-se trimit de către corespondenții respectivi, relative la această chestiune.

Franța de azi lasă să-i fie răpită Gioconda. Franța din timpul asediului din 1770, făcu totul,

ca nici măcar cel mai mic tablou din Louvre să nu cadă în mâinile inamicului. După bătălia dela Sedan — când germanii luară drumul Parisului, cele mai mari opere, acelea a lui Leonardo da Vinci, a lui Rafael, Rembrandt, Tizian, fură scoase din ramele lor, împachetate și trimise pe ascuns la Brest, gata să fie transportate peste Ocean la caz de nevoie.

Cu toate astea, rămăseseră la Louvre numeroase statuie, ce erau prea grele spre a fi transportate la Brest. Una din acestea însă, s'a voit a se pune la loc sigur cu orice chip: era Venere de Millo.

Ce se făcu? S'a construit o mare ladă de stejar, căptușită cu vată, unde Zeița fu închisă și, în timpul unei nopți, pe o ușă secretă, fu ascunsă într-o deschizătură făcută în subsolul prefecturii de poliție.

Pericolul — amintește un colaborator al revistei „Marzocco“ — începu atunci, când trupele intrară în Paris. Louvrul putea deveni dintr'un moment în altul, câmpul de bătăie. O primă invaziune fu la prima lovitură de mitrailleză. Un doctor Pillot, înarmat și escortat de un număr de oameni, intră în săli și făcu prizonieri 47 custozii, amenințând cu excese „dacă Louvre ar fi dat semne de monarhism“.

În mod eroic fu apărat de către conservatorul muzeului Barbet de Yovy, iar când totul se liniști, se întoarseră tablourile dela Brest iar Venere de Millo — văzu din nou lumina soarelui.

Milano, sept., 1911.

Anty.

DIN BUCOVINA

SCRISORI DIN CERNĂUȚI

Unul care nu mai este: Iancu Semaca. — Adunarea centralei. — Altele.

S'a stins la Huși un distins bătrân, Iancu Semaca. N'a fost distins prin discursuri parlamentare, prin titluri înalte, ci prin fapte nobile și demne de toată lauda.

Dînsul s'a născut în Mușenița Bucovinei dintr'o familie de mazili. Dar a trecut timpuriu pe pământul regatului liber, unde a studiat și s'a făcut institutor. În calitatea aceasta a reușit să-și creieze o școală bună, în care să fie crescuți tinerii amăsurat trebuințelor acestei țări.

Astfel a adunat în liniște și tăcere acest suflet nobil, care viața sa întregă s'a gândit la cei sermani, la cei lipsiți de mijloace, o sumă de 25.000 lei. Acești bani au trecut în sava „Societății pentru ajutorul copiilor sermani“ din județul Fălciu.

Bătrânul Semaca a dispărut, dar din rodul muncii sale se vor îndulci mulți lipsiți. Dormi în pace!

Adunarea centralei române, amănată de atâtea ori se va ținea în fine sub orice condiție la 15 octombrie c. Se așteaptă prețutindeni cu nerăbdare rezultatul acestei adunări, căci în ea se vor decide lucruri importante pentru întreaga obște românească. Poate vom reuși, să arătăm străinilor, că informațiunile despre colosale pierderi au fost numai minciuni iscodite, spre a induce pe câțiva oameni de fire slabă în eroare. Ne-ar plăcea să auzim, că le-a fost înzadar bucuria.

Proxima sesiune dietală va avea loc probabil prin mijlocul lui decembrie.

Cernăuți.

Coresp.

*) „Unirea“ anul XVII. nr. 19.

*) Albumul Bunea pg. 214.

Litere - Arte - Științe

FILE DE TOAMNĂ.

Frunzele mor...
Vântul de toamnă le'nghiață.
Lacrimi de dor
Curg pe-a mea palidă față.
Gându-mi pribeag
Bate cărări neumblate.
Suflete drag
Unde ți-s visele toate?!

Fluturi de nea
Cerne văzduhul prin sită-i.
Inima mea
Numai să plângă ursită-i,
Plâng neîncetat
După doi ochi de cocoare.
Unde-ai plecat
Dulcilor raze de soare?...

Dorel Negrescu.

Din autori străini

Profesoara de muzică

Din „amintirile din copilărie” de Maria de Ebner-Eschenbach

Trad. liberă de H. P.-P.

La plecare ne-a făcut atente doamna Krämer să exersăm cu sărguință și tropoti pe aci încoalea cu cismulitele ei tot atât de grele ca și mantaua. „Mademoiselle”, guvernanta, a început să-și bată joc de ea îndată ce a plecat, zicând, că doamna Krämer poartă spre amintire hainele bărbatului ei mort. Acestei ascultătoare, care nu merita confidența, i-a povestit d-na Krämer, că bărbatul ei a fost un muzicant minunat, persecutat însă meru de nenorociri. Familia i-a rămas la moarte în mizerie. De atunci agonisea mama pânea zilnică pentru sine și pentru cei doi fii ai săi, cari voiau și ei să se dedice carierei muzicale.

— „Cel mai mare e un geniu”, zise „Madame Crémér”, „și o să ajungă un artist mare, veștit și bogat”.

Până atunci însă va trebui ea „courir le cachet” * și să dea lecții la piano, instrumentul, care nici nu este „son instrument”. Măiestria ei și-o știe arăta — auziți și vă cruciți! — pe clarinetă! Domnișoara nu se mai putea sătura bătându-și joc de această clarinetă. Era doară „le comble du ridicule”, **) că-i vine unei femei pofta să sufle, în serios, cu buzele adunate ascuțit, într-un băț de-alea găurit.

Zău, numai o nemțoaică era în stare să săvârșească o faptă atât de lipsită de gust! Noi, în aversiunea noastră față de doamna Krämer, primam bucurii glumele acestea și ne-am bucurat, ca pentru o desfătare mare de tot, când ne-a anunțat bunica într-o zi: „Doamna Krämer are să dea un concert în Musikvereinsaal.*** Puteți să mă întovărășiți și voi”.

Am ajuns cu mult înainte de vreme; neliniștea, așteptarea noastră nu s'a putut domoli. Sala era aproape goală, când am intrat și s'a umplut încet de tot. Piciorușe mititele veniră tropotind ușurel; elevii și elevele concertantei au apărut sub oblăduirea părinților lor sau a personalului în grija căruia s'a dat educația lor. Vre-o câțiva domni mai în vârstă au ocupat locuri de onoare, fiind salutați plin de respect de mulți domni și domnișoare tinere.

— „Aștia sunt profesorii”, ne zise bunica. Maică Preacurată! Să cânti în fața ăstora! Nu-mi mai aduc aminte deloc de prestațiunile acelora, cari au colaborat la concert din bunăvoință. În fața ochilor mei însă apare clar și nenitat un tablou mișcător: doamna Krämer între cei doi fii ai ei. Cel mai tânăr, un băiat palid, cam de cincisprezece ani, mânuia *viola* cu multă

siguranță și liniște sufletească, mulțumit, că poate să-și exercite arta. Cel mai în vârstă, care cânta la violină, era un lungan, slab și avea pete roșii pe obraji, pe sub ochii săi negri. Nu-și întorcea fața dela mama sa. Ochii lui se odihneau întrebători asupra ei, ghicind ce vrea ea să zică și puteai ceti din ochii aceștia, că fiul o îndumnezește. Da, am văzut toate astea! — sau, mai bine zis, am dat numai cu socoteală atunci. Din privirea aceasta fiască strălucea cea mai mare gingășie, de care este capabilă o inimă omenească, gingășie, care iese la iveală parte din entuziasm, parte din compătimire.

Și ea, mama lui!... Profesoara temută s'a apropiat aproape timidă în fața elevilor ei și sta într-o haină de mătăasă neagră strânsă, care atârna în jos, făcând niște falduri sărăcicioase. De sigur: de ar fi putut vorbi haina, ar fi spus: „Ce mă trageți din întunerecul meu în bătaia luminei, ca să-mi tradez scăderile?”

Tot cam așa ar fi vorbit și cărpa cea mică de dantelă, încrucișată pe pieptul doamnei Krämer. Pe cap purta o scufiță albă, legată sub bărbie, și numai acum se putea vedea cât de frumos era încă părul ei brunet, pieptănat cu cărare și cât de bine s'a păstrat oalul obrazilor ei. Mănile ei, pe cari le vedeam astăzi pentru prima oară fără de mâneci, trebuie să le admiri. Brațe svelte, cu unghii pline de viață.

Dantelele ei atingeau când una, când alta din clapele instrumentului, din care scotea ea cu ajutorul unor sărutări ușoare tonuri plăcute.

Răsunară melodii vesele; câteodată credeai că auzi râsul argințiu al unui copil.

Iesea luminos la iveală din acompaniamentul întunecat. Se mlădiau pe lângă el glasurile violei și ale violinei, îl purtau, îi rămăneau veșnic pline de devotament, servindu-l ca niște vasali, de se revârșă și fremăta cântecul ei serios, plin de a-dâncime, de aluneca ușurel, clar ca cristalul, cu o mlădioșie mătăsoasă.

O frumusețe ca 'n povești! Puteai să-ți vrăjești în fața ta un peisagiu subțir cenusiu, cu o priveliște în largul îndepărtat; toate conturile nelămurite, culorile contopite unele în'altele. Dar se ascunsese printre ramurile unui arbor o pasăre — și cânta. Cânta despre lumină și miros și culoare în ținutul cenușiu...

O, gâtlej mititel binecuvântat! Binecuvântat mai cu seamă de aceea care ne făcea să visăm de tonurile lui minunate, — clarineta doamnei Krämer.

Am primit cu o admirație fanatică pe geniala artistică în veșminte sărăcicioase, cu acelaș simțământ, cred, cu care o privea fiul ei. Și în admirația mea era amestecată o compătimire fără de margini. Eram pe vremea aceea numai un copil fără pricepere, dar auzisem de pe atunci că petele cele roșii, cari ard pe obraji scăzuți ai oamenilor tineri și slabi, se numesc *rozele morții*. Nu vedea mama rozele de pe obraji favoritului, a speranței, a mândriei ei?

Când ne-am întors acasă am fost întâmpinați de „mademoiselle Henriette” cu batjocură ușoară față de plăcerea, care am avut-o la concert. Asigurările noastre, că a fost minunat unui *esprit de contradiction* *), pe care ne-a promis, că are să-l scoată ea din noi. Sora mea tăcea și m'a rugat și pe mine să tac. În ziua aceea mi-am înghițit năcăzul; când a început însă și a doua zi să-și bată joc de concertul doamnei Krämer, am isbucnit și eu. Am dat curs liber la tot năcăzul și întreagă ura împotriva ei, făceam larmă ca o nebună, n'am lăsat să fiu intimidată de amenințările ei. N'as putea jura tocmai, dar mă tem, că i-am promis o palmă. Iar când m'a amenințat, nici ea mai puțin decât mine, că va merge la tatăl meu și mă va părăi, am smâncit, nebună de furie, ușa larg și am strigat:

— „Du-te! Du-te!”

Nu s'a folosit de invitarea mea, căci nu se prea simțea în dreptul ei: dar mi-a anunțat un șir întreg de pedepse, cari s'au început cu „aceea, că a trebuit să mă pun în colțul odăii și să stau acolo, până ce a venit doamna Krämer la oră.

Ne-am înțeles amândouă — sora mea și cu

*) Spirit de contradicție.

mine — că avem să mergem înaintea ei și avem să-i sărutăm mâna. Dar ne-a părăsit curajul, când am văzut-o. Am putut să îngăimăm numai atâtă, că a fost atât de frumos așeară — atât de frumos! Ne-a respins fără de multă vorbă. Nu mai era artista, care cucerea inimile, era iarăși profesoara cea severă. Bețigașul ei de fildes cădea sărguincios de pe note pe încheieturile degetelor mele. Dar — marea compătimire este o putere mare, care are putere îndoită. Ia sub scutul său pe acela, care o evocă, și face imun pe acela, care o simțeste. Loviturile astea nu mai ne dureau.

Ora aceasta a fost una din cele din urmă, pe care a dat-o doamna Krämer în casa noastră. A început primăvara și noi am părăsit Viena. După întoarcerea noastră aveau să se înceapă din nou orele de pian. Am trimis la profesoara de pian.

N'a venit. S'a mutat, așa spuneau locatarii casei, după moartea fiului ei mai mare, într'altă parte. Nu știau cu siguranță unde, dădeau cu socoteală, că în Germania. Unii din elevii ei au cerut informații despre ea, dar n'au ajuns la nici un rezultat favorabil. Fiindcă a murit, desigur, mi-am închipuit în mintea mea și am început să văd par'că cât de tristă a trebuit să fie moartea ei, în streini, în mijlocul sărăciei și părăsita de toți. M'am gândit adeseori la ea, am visat de ea, am văzut-o stând în fața mea, în sala de concert, pe podiu, între cei doi fii ai ei. Aducerea aminte a priveliștei acesteia mișcătoare, s'a prefăcut în eveniment pentru viața mea. A contribuit să-mi aducă viața în tonalitatea, în care avea să se desfășoare de aici înainte. Mi-a venit la conștiință o idee despre pătimirea, care există pe lume și care trăiește, umblă pe lângă noi, cu capul ridicat și cu buzele strânse, despre sărăcia, care flămânzește și se sbuciumă, luptându-se, fără să zică însă vreodată:

„Dă-mi! Ajută-mă!” S'a trezit în mine, încă nelămurit, chiar numai ca o prevestire ușoară a ce are să vină, o compătimire îndărătnică și egoistă, o dorință de a pătimi și eu ceva. Nu fiindcă ar avea folos ceilalți dela pătimirea asta a mea, ci fiindcă pătimirea aceasta a mea ușura pătimirea lor...

INFORMAȚIUNI

Arad, 22 septembrie 1911.

Mersul vremii

Institutul meteorologic anunță neînsemnată schimbare în temperatură și pe alocurea la vest ploi. Pognostic telegrafic: senin, pe alocurea ploi. Temperatura la amiază a fost de 22°1 Celsius.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kgr.)

Grâu pe octombrie	Cor. 11'81
Grâu pe aprilie 1912	12'07
Secară pe octombrie	10'20
Secară pe aprilie	10'51
Cucuruz pe septembrie	—
Cucuruz pe maiu 1912	8'36
Ovăs pe octombrie	9'50
Ovăs pe aprilie 1912	9'70

Wagner la Paris

D. Lalo, criticul muzical al ziarului „Le Temps”, publică în ultima sa cronică, câteva interesante informații asupra primei călătorii ce a făcut-o Wagner la Paris.

Wagner se găsea pe la 1830 la Riga, împreună cu soția sa Minna. Treburile îi mergeau rău, era încărcat de datorii și de altă parte doria să reprezinte opera „Rienzi”, dar într'un cadru convenabil, pe scena unui teatru mare ceace nu putea să o facă nici în Rusia, nici în Germania.

Wagner, a decis atunci, în înțelegere cu nevasta sa, să plece din Riga. Cum însă putea să plece, când creditorii îl urmăreau pas cu pas?

Wagner, comunică unui amic din Germania, planurile sale și grație acestuia, el fuge însoțit de Minna din Riga și reușește să treacă frontiera noaptea pe sub nasul cazacilor.

Ajuns la Königsberg, Wagner se imbarcă pe o corabie, care avea să-l transporte la Londra.

În timpul călătoriei, vasul a avut să sufere mult din cauza unei furtuni îngrozitoare și a trebuit să se refugieze tocmai într'un fiord de pe coasta Norvegiei. Din această călătorie, marele muzicant s'a inspirat și a scris mai târziu „Vasul Fantomă”. Sosit, după multe peripeții la Lon-

* Să alerge după mărcile orelor de muzică. Trad.

**) Culnea ridicolului. Trad.

*** Sala cea mare a societății de muzică din Viena. Trad.

dra, el se imbarcă pe altă corabie pentru Boulogne. În această localitate, Wagner se întâlnește cu Meyerbeer și îi prezintă opera „Rienzi”. Asupra lui Meyerbeer, nu i-a făcut o impresie deosebită tinărul și nici opera sa, cu toate că „Rienzi” e după modelul școlii meyerbeeriene.

L'a întrebat însă cu ce-i poate fi de folos și Wagner cerându-i o scrisoare de recomandare către directorul și șeful orchestrei conservatorului din Paris, Meyerbeer i-a dat-o. Sosit la Paris, Wagner a fost tratat ca un oarecare debutant. Directorul nici nu l-a primit, iar șeful orchestrei, din considerație pentru Meyerbeer, iar nu pentru valoarea lucrărilor lui Wagner, i-a cerut o bucată de concert, care a fost executată în condiții mediocre. Wagner a mai cerut să i-se execute uvertura din „Faust”, dar i-s-a dat să înțeleagă că e prea... cutezător și pentru un debutant... i-s-a dat prea multă atenție!

Cum se explică că nici Meyerbeer, nici cei dela conservatorul din Paris, nu au întrevăzut în Wagner pe geniu ce avea să revoluționeze arta muzicală? Pentru că geniile se afirmă ele, și niciodată nu sunt impuse de alții atențiunii publice, care de cele mai multeori, nu știu să le descopere.

Romicus.

Flota de război a Rusiei de pe Marea-neagră va face în cursul săptămânii viitoare o vizită oficială în portul dela Constanța și va fi primită de autoritățile maritime ale României cu toate onorurile cuvenite.

Croația. În ziarul „Hrvatsko Pravdo” un ofițer face propunerea ca honvezimea croată să poarte numirea „Kr. hrvatsko domobranstvo”, deci în limba țării și nu cea ungurească, cere apoi o școală de cadeți pentru Croația și protestează contra termenului de „litoral ungaro-croat” fiind acela numai litoral croat.

Doamna Curie, văduva regretatului *Pierre Curie* și succesoara sa la catedra Sorbonei, va face o serie de experimentări la Leyden, unde profesorul Kamerlin-Honnes i-a pus la dispoziție laboratorul său în care se poate produce cea mai rece temperatură, anume de 270 grade sub nula.

Lăstar rupt. Din Lighet primim știrea, că Ovidiu Viorel Ciprian, fiul preotului Aurel E. Pentean din Lighet, după grele suferințe, mercuri, în vârstă de șase luni, și-a dat blândul suflet în mâinile Creatorului.

Transmitem îndureraților părinți condoleanțele noastre.

Necrolog. Subsemnații cu inimă plină de durere aducem la cunoștința tuturor rudeniilor, prietenilor și cunoscuților, că scumpa noastră fiică, soră, nepoată și verișoară *Eugenia Mangra* după 6 ani de suferință într-o grea boală de stomac în 619 septembrie 1911, la ceasurile 11 și jum din noapte, în vârstă de 28 ani a adormit în Domnul, împărtășită fiind cu sfintele taine.

Giriș, la 7,20 sept. 1911.

Romul Mangra, preot gr.-or. tată; Aurelia soră; Vasiliu Mangra vicar episcopesc Oradea-mare și Gheorghe Mangra cu familia Săldăbagiu ca unchi, văduva Elisaveta P. Moga preoteasă Tornea; Antița Mangra cu soțul Gheorghe Mangra preot și fam. Homorog, ca mătușă și verișoare; Ioan Mangra proprietar Săbolciu; Nicolae Mangra cu familia Săbolci; dr. Dimitrie Mangra avocat și soția Oradea-mare; Iosif Mangra și fam. Gruilung; Alexe Ardelean cu familia Beinș; Petru Ardelean cu fam. Oșand; Gheorghe Ardelean proprietar cu familia Beinș; văduva Sofia Arseniu Mangra cu fiica Meziad și numeroase alte rudonii.

Edison ucide cu automobilul pe un băiat. Inventatorul Edison parcurgând luni străzile Nürnbergului, a călcat cu automobilul său pe un băiat, omorându-l pe loc.

Masacrarea locuitorilor unui sat întreg. Agenția Westnik din Petersburg află din Barferuh că un detașament de bahtari a sosit la 17 septembrie în acea localitate. Neliniștea e mare. Satul Savadku a fost pradat cu desăvârșire. Majoritatea locuitorilor au fost masacrați.

„Cosinzeana”. Acest, cel mai frumos nume din frumoasele povești ale poporului nostru, îl va purta o nouă foaie literară pentru familie, pe care începe să o editeze întreprinzătorul proprietar al „Librăriei Naționale” dela Orăștie, d. *Sebastian Bornemisa*.

După știrile ce avem, revista „Cosinzeana” va ieși de 3 ori pe lună, (în 1, 10 și 20 a fiecărei luni), ori chiar în fiecare săptămână, dela Anul-nou încolo. Și până atunci însă, începând dela 1 octombrie, „Cosinzeana” va apare, ca de probă, de 2 ori pe lună (în 10 și 25 a fiecărei luni). Și pentru că familiile iubitoare de o revistă bună de familie, care să le aducă cetiri alese și binefăcătoare, — să poată vedea de ce fel de foaie literară e vorba, d. Bornemisa va da în aceste trei luni din

urmă ale anului de față, revista în abonament de probă, cu numai 1 cor.!

Toți dar cari doresc ca în familia lor să aibă intrare de acum până la Anul-nou, o bună revistă literară, ce va duce cetiri plăcute și tinerilor și bătrânilor, — să grăbească a trimite la adresa: „Librăriei Naționale S. Bornemisa” în Orăștie (Szászváros), câte 1 cor. ca abonament de probă pe aceste trei luni!

Revista va apare pe o hârtie foarte fină și cu ilustrațiuni foarte frumoase!

Cu o cale binevoită a-i trimite adresele celor familii române cu cărturari buni cetitori, pe care le știți în partea locului, — ca, întrucât se vor ajunge, să li-se trimită și lor numărul dintâi ca număr de probă.

— Ca conclucrători la foaia pentru familia „Cosinzeana” s'au înștiințat mulți scriitori din cei mai buni ce avem, atât aici în Ardeal, cât și din România.

— Familiile noastre de preoți, de învățători, de proprietari, de negustori și de meseriași, vor găsi în „Cosinzeana” o prețioasă prietenă și desfătătoare sufletească a lor.

— Chiar familii de țărani mai cu carte, o pot abona, căci „Cosinzeana” va fi așa scrisă, ca în partea ei cea mai mare, să fie înțeleasă și cu plăcere gustată și de cetitorii din popor.

— Trimiteți cât mai multe abonamente de probă și dați adresele bunilor dumneavoastră cunoscuți!

Cafegiu ucigaș. Pe zi ce merge în Budapesta crește numărul pungășilor măsluitori, cari își fac carieră din jefuirea oamenilor pătimiși și de bună credință. De câțiva ani cartoforia pasionată își face ravagiile prin întreaga țară secerându-și victimele aproape cu orice epidemie. Firește Aradul nu putea face excepție nici în privința aceasta, ba fără exagerare putem afirma că între orașele provinciale a stabilit record în ce privește numărul măsluitorilor și a dramelor cauzate de cartoforie, această boală psihică primejdiuoasă a societății de azi. Azi pentru nu știm a câta oară suntem din nou în poziția să înregistrăm un asasinat din ricina cărților de joc.

În cafeneaua Rákoczy

proprietarul Ludovik Fränkl a răpus cu trei gloanțe de revolver pe musafirul său nocturn Trăian Bogdan.

Cum s'a întâmplat?

Mercuri noaptea intră Bogdan în tovărășia alor doi prieteni de-ai lui în cafeneaua Rákoczy.

Tustrei erau chefuiți binișor. Bogdan cum observă pe proprietar îi ceru mereu 6 coroane, spunându-i: *Plătească cine măsluiește!* Fränkl suferi, cât suferi insulta, însăsfârșit însă, clocotind de mânie, cercă să-l mulcomească, șoptindu-i la ureche ca să-l aștepte până ce merg acasă și o să-i dea cu siguranță. Bogdan se liniști.

Mereu oaspeții se risipiră și în cafenea nu mai erau decât cei trei prieteni și personalul cafenelei. Bogdan conțeni să mai bea și se distra la masa de biliard. Dintr'o dată se trezi cu Fränkl la spate. Acesta îi șuiera furios:

„Ce ai mereu cu mine? Nu-ți datorez eu nimic?” Și făcu un gest aspru, amenințător. Bogdan se nținse după baston, dar în clipa aceea Fränkl își descărcă browningul asupra lui Bogdan, care căzu morman la pământ. În trei rânduri și-a descărcat Fränkl revolverul, de toate trei ori aplicând câte-o pușcătură mortală. Un glonte a străbătut chiar inima nenorocitului Bogdan.

La sunetul detunăturilor tot publicul de noapte a acestor străzi întunecoase a năvălit în cafenea.

Polițiștii au arestat pe atentator, iar un medic chemat la fața locului a spălat și legat ranele muribundului.

Cele 6 coroane fatale.

În presara asasinatului, marți, Fränkl care e un iscusit mănutor al „bibliei satanei” prinse un naiv dela care reușise să stoarcă, la repezeală, o sută de coroane. La jaful acesta asistau și doi chibiți „dresați”, unul chelnerul *Werner*, iar celălalt *Bogdan*, victima. Fränkl, bineînțeles, era nevoit să-i răsplătească pentru tăcere, ca deatâtea alte dați. Ii și recompensă, dar neegal, dându-i lui Bogdan abia 10 coroane față de 20 ce le căpătă *Werner*.

Acesta fu motivul nemulțumirii lui Bogdan, care în seara fatală venise anume cu scopul să-i ceară restul ori cel puțin 6 cor. și aceasta fu cauza furiei neînțelese a măsluitorului Fränkl.

Astfel s'a întâmplat că pentru 6 coroane s'a vărsat sânge de om — într'o speluneă de cartoferi hămesiți. Astfel și-a așternut măsluitorul Fränkl, însuș calea spre penitențiar.

De altcum cazul acesta va servi de tristă învățătură pentru toți, cei ce nu-și pot înfrâna pasiunile.

Banatul—Siberia Ungariei. Curtea cu juri din Timișoara a dezbătut zilele trecute procesul intentat contra românilor Constantin Neda și Ion Budean, acuzați de agitație contra ungarilor.

Cei doi acuzați au publicat pe timpul alegerilor o broșură, care se ocupa cu trei chestiuni, anume: „Asasinii dreptății”, „Jandarmeria și libertatea personală” și „Banatul este Siberia Ungariei”.

Neda descria cele două chestiuni dela început, iar Budean se ocupa cu Banatul spunând că este Siberia Ungariei.

Peste puțin timp Neda a murit astfel că a scăpat de justiția ungurească.

Curtea cu juri din Timișoara s'a ocupat alaltăeri cu articolul lui Budean. Din actul de acuzare reiese că acuzatul spunea următoarele: „Ungaria spolează pe români de drepturilor lor: — îi insultă fără motiv, autoritățile duc la sapă de lemn pe români, impunându-i la biruri grele. Români nu mai au locuințe, îmbrăcăminte și mor la marginea șanțurilor ca niște câini.

În sfârșit spune că Banatul este Siberia ungurească și compară pe români cu rușii deportați în Siberia și condamnați la muncă silnică.

Pe unguri îi numește tătari și sunt cei mai mari dușmani ai românilor.

Apărătorul acuzatului a fost dr. Bela Lang.

Tribunalul a condamnat pe Budean la 3 luni închisoare.

Revolta chiriașilor din Budapesta. Știrile sosite din Viena asupra vărsării de sânge au avut o influență alarmantă asupra populației din Budapesta.

Încă în aceeaș seară această agitație s'a manifestat sub forma unei revolte a chiriașilor.

Seimon Eidlitz, proprietarul unui magazin de coloniale posedă în strada Weitzner două mari clădiri cu apartamente închiriate în mare parte la populația săracă.

În ultimul timp proprietarul a ridicat chiriiile și chiriașii cari nu puteau plăti trebuiau să părăsească locuințele în timpul cel mai scurt.

Luni seara la orele 8, toți chiriașii s'au adunat în fața casei lui Eidlitz, au pătruns în magazin și l-au devastat complect.

Doi polițiști sosiți la fața locului au fost bătuti și dați afară.

S'au chemat telefonic ajutoare. Au sosit imediat 12 polițiști, cari n'au putut însă restabili ordinea. Abia după sosirea polițiștilor călări mulțimea a putut fi risipită.

Sunt numeroși polițiști răniți cu pietri și demonstranți răniți cu lovituri de sabie.

Liniștea nu a putut fi restabilită decât cu mare greutate.

La orele 10 seara revolta s'a repetat.

Se așteptau mânezi noue excese, dar lumea s'a liniștit. Azi e liniște desăvârșită.

Turneul artistului Nicu Corfescu. Duminecă, 24 sept. n., cunoscutul artist român tenorul dramatic *Nicu Corfescu* cu doamna vor concerta la *Abrud*.

D. Corfescu va mai concerta apoi și în următoarele orașe: Brad, Deva, Hațeg, Hunedoara, Făget, Lugoj și Caransebeș.

Nu ne îndoim că publicul românesc va încuraja pe rutinatul artist, care știe așa de bine să farnece și să desfăteze lumea, cu bogatul său repertoriu clasic și popular.

Regele Bulgariei în Budapesta. Din Viena primim știrea, că ieri ministrul de externe bulgar

Geșov a sosit la Viena, unde a făcut o vizită mai lungă ministrului comun de externe contelui Aehrenthal. Cu prilejul audienței cei doi miniștri de externe au stabilit programul vizitei perechei regale bulgară.

În Budapesta perechea bulgară va petrece două zile.

D. Mișu și presa otomană. Presa turcească consacră articole elogioase d-lui Nicolae Mișu, noul reprezentant al României la Constantinopol.

Ea apreciază cu simpatie cariera sa diplomatică și își exprimă speranța că această alegere a guvernului român, va strânge și mai mult, dacă se poate, raporturile francamente amicale cari există între guvernul constituțional otoman actual și regatul vecin.

D. Mișu e un prieten sincer al Turciei, spun ziarele turcești, și alegerea sa ca reprezentant al României în capitala Turciei e dintre cele mai fericite și semnificative.

După 34 de ani. În anul 1877, tocmai când a izbucnit războiul Turciei contra Muntenegrului, ofițerul turc Hussein Hilmi-Beiu a furat cassa de bani a regimentului și a dispărut cu ea, fără să i se mai dea de urmă. Hoțul fugise în Asia-mică, unde a trăit necunoscut până acum. Cu banii a făcut speculă, așa că ajunse să-și strângă câteva milioane. Acum a fost descoperit, arestat, iar averea lui i-a luat-o statul turcesc, căruia de bună-seamă, că-i va prinde bine.

De unde a pornit holera. Actuala epidemie de holeră a pornit din Indii în 1902 și adusă de către pelerini musulmani indusiani veniți la Mecca. Tot Egiptul a fost contaminat de pelerinii aceștia; epidemia a trecut apoi în 1903 Damascul, în 1904 Bagdadul și străbătând apoi Persia a trecut la Baku, a contaminat Caucazul (3000 de cazuri), iar în 1905 a apărut în Polonia (600 cazuri). De aici a trecut în Prusia-orientală, apoi în diferite părți ale Germaniei (300 de cazuri). În 1906 epidemia face victime puține, dar în anul 1907 reapare în sudul Rusiei și se întinde până la St.-Petersburg (13.000 cazuri); în 1908 câștigase Petersburgul și toate statele țarului (30.000 de cazuri) și atinge și Constantinopolul. În 1909 focarele renasc în Rusia (22.000 cazuri) și e adusă în Olanda, unde se ivesc 60 de cazuri, în Belgia 9 cazuri și în Prusia-orientală 40 cazuri. În fiecare iarnă epidemia pare să se stingă și în primăvară reapare. În 1910 au fost 281.259 cazuri cu 131.433 cazuri în Rusia.

Această întindere a avut ca urmări vreo câteva cazuri izolate în Germania și Austria și în sudul Italiei mai numeroase, unde a fost adusă de către o trupă de țigani ruși debarcați la Brindisi.

Anul acesta epidemia este mai răspândită decât anul trecut și a făcut mult mai multe victime.

Grevă la căile ferate irlandeze. Lucrătorii dela căile ferate din Dublin (Anglia) s'au pus în grevă, dar serviciul nu este prea mult turburat până acum. Compania Great southern railwag din Irlanda a trebuit să suspende serviciul local, serviciul liniei principale însă continuă în mod destul de satisfăcător. Serviciul de trenuri între Dublin și Londra via Rosslare-Fishguard a fost suspendat. Grevă impiegaților de cale ferată irlandezi s'a întins până pe la Queenstown. Situația e considerată ca foarte gravă.

Boale contagioase în evul mediu. De scarlatină, înțepenirea gâtului și alte boale molipsitoare azi la modă, nu se vorbește în evul mediu, în schimb afară de ciuma neagră, lepra, mai găsim boala numită „focul lui sf. Antoniu”, un fel de

cangrenă, care consuma membrele puțin câte puțin în dureri îngrozitoare, și care a trecut prin veacurile X—XII. prin Franța, Germania, Spania și Sicilia. Dar și mai crâncenă decât această boală, a fost „Dansul s-tului Vito”, care s'a început în Germania, pe la 1374, după dezastrul provocat de ciuma neagră.

Se vedeau atunci grupuri numeroase de oameni și de femei umblând prin țară, strâmbându-se și învărtindu-se în mod oribil, până ce cădeau la pământ, storși de puteri, cu spumă la gură jumătate morți. Dansatorii aveau viziuni: vedeau îngeri și demoni, credeau că se înecă în lacuri de sânge.

Coloare roșie și muzica sgomotoasă îi făceau să devie frenetici. Pentru ușurare lăsau să li se strângă pânțelele cu cingători de pânură sau să li se dea lovituri violente.

Jertfele demonstrației din Viena. Joi după amiază a fost înmormântarea muncitorului Brötzenberger strâpuns cu prilejul demonstrației de duminică. La înmormântare au participat peste 40.000 de oameni. Nu s'a întâmplat însă nici un exces, încât poliția și armata, care a stat gata, s'a ținut departe dela ceremoniile funebre, ca să nu dea poate prilej ea la tulburări prin prezența ei. Ordinea a fost susținută de peste 3000 de aranjieri designați de comitetul central al partidului social-democrat.

Au luat parte toți deputații social-democrați. Pe catafale a fost puse două cununi cu tot atâtea inscripții.

La mormânt a vorbit mai întâiu deputatul Pernersdorfer zicând între altele: Durerea părinților va fi în parte alinată prin aceea, că întreg partidul social-democrat jlește dimpreună cu ei moartea fiului lor.

Al doilea orator a fost deputatul Tomasek, care a vorbit în limba cehă.

În rândul al treilea a vorbit deputatul Schummeier.

A citat din Lenau acel pasagiu, unde zice, că și într'o bucată a unei oglinzi sparte îți poți vedea foarte bine icoana. Moartea lui Brötzenberger întâmplată acum duminică arată cât adevăr cuprind cuvintele acestea. Fereștile sparte și moartea lui Brötzenberger sunt oglinda, din care se poate vedea fidel icoana timpului în care trăim și a guvernului, care în loc de pâne dă gloanțe poporului.

Înmormântarea impozantă s'a sfârșit pe la 4 ore după amiază fără vr'un incident. Mulțimea s'a împrăștiat în ordine dela cimitir conform îndrumărilor aranjierilor. În aceeași zi a mai murit în spital a doua victimă a demonstrației de duminică lăcătușul Ioachimstaler, care a fost pușcat în abdomen de un soldat.

Înmormântarea acestuia promise a fi tot atât de impunătoare ca cea dintâiu.

„Cântecul lui Pantelimon”. În mai multe sate din județul Neamț, în România, se cântă printre țărani, un cântec „al lui Pantelimon”.

Iată cuvintele cântecului lui Pantelimon, așa cum a fost auzit de un cetitor al „Adevărului” la un han, în fundul munților, cântat de un lăutar:

Foaie verde anison
S'a ivit Pantelimon
La Moldova 'n codrii mari
Voinicel cu brațe tari,
S'a 'nceput să jefuiască
Pe ciocoi să mi-i izbească,
Pe săraci să-i miluiască
De necaz să-i răsplătească.

Frunzuliță de cicoare,
Măi bade Pantelimoane,
La spurcații de ciocoi
Dă-le măciuci să-i înmoi
De averi să mi-i despoi,
Că-s muncite de țărani
Ce-au rămas săraci — sărmani.

În unele părți, strofa întâia e cam schimbată.

Iată una din variantele acestei strofe:

Frunză verde anison
S'a ivit Pantelimon,
La Moldova 'n codrii mari
Voinicel cu brațe tari,
Pe ciocoi să mi-i izbească
Pe săraci să-i miluiască,
Jefuind dela bogăți
Împărțind la ai săi frați.

Melodia pe care se cântă aceste cuvinte variază. E însă pretutindeni, una din cunoscutele

melodii pe cari se cântă de obicei la țară toate cântecele haiducești.

Inscripție română dela castelul din Mehadia. Din Nrul 13 al comunicatelor Academiei de științe din Viena 17 mai 1911 vedem cu mare plăcere, că distinsul fiu al Graniței noastre, Ex. Sa. Lct. mareșalul campestru i. r. Nicolai Cena se ocupă cu studii arheologice și a reușit iarna trecută, la 15 februarie 1910, a desgropa la Mehadia o nouă inscripție dela porta praetoria a castelului „ad Mediam”, construit acolo de Împăratul Traian în scopul apărării lucrărilor de construire a celebrului pod peste Dunăre dela Cladova și Turnu-Severin de astăzi. Fiind peatra toată zdrobită numai cu mare greutate a reușit Ex. Sa să reconstruiască textul, care se raportă la o statuie ridicată mamei împăratului Severus Alexander (22—235) de cohorța III Delmatarum, care se afla aici în garnizoană. Felicităm din inimă pe Ex. Sa d. Lct. mareșal campestru N. Cena la acest succes, care ne face tuturor onoare.

Prânz militar la Schoenbrunn. Primim următoarea telegramă din Viena: M. Sa împăratul Francisc Iosif a oferit duminică seara un prânz militar la Schoenbrunn, la care au luat parte: d. general Zottu, șeful statului major general român, însoțit de alți ofițeri, cari au fost la manevrele austriace.

Mai era însărcinatul de afaceri al legățiunii române, d. Carp, precum și d. maior Eremia, atașatul militar român.

Dezordine în China. Agenția Reuter află că depeșile sosite la legățiunea franceză din Ciungking și datate 10 și 11 sept. st. n., spun că situațiunea s'a îmbunătățit. Viceregele este din nou stăpân al orașului. Trupele mențin ordinea.

„Morningpost” află din Shanghai că orașul Ciengtu a fost luat de răsvrâțiți. Familia viceregelui a fost ucisă.

Congres de neurologie. Congresul de neurologie a fost deschis duminică la Moscova. După un discurs violent rostit de profesorul Sertsky în contra guvernului, congresul a fost închis de către un funcționar superior al poliției, care era de față la deschiderea congresului.

D. Ion C. Bacalbașa, directorul general al teatrelor, a hotărât să se dea în fiecare joi matineuri școlare la Teatrul Național din București.

Ministrul instrucțiunii, având în vedere această hotărâre, a intervenit pe lângă directorii și directoarele școlilor secundare din capitală, ca în orariile ce se vor întocmi să lase școlarilor libere joile, spre a putea asista la aceste matineuri a căror organizare are de scop ajutarea dezvoltării gustului artistic și înmulțirea cunoștințelor literare ale tinerelor generații.

În matineurile de joi se vor reprezenta piese din vechii autori români și străini.

Ministerul instrucțiunii a mai comunicat directorilor și directoarelor de școli secundare că d. director al teatrelor, va da în fiecare duminică, un număr de locuri gratuite pentru elevii lipsiți de mijloace, dar cari sunt printre cei mai silitori.

Temperatura sub pălărie. La expozițiunea de igienă din Dresda s'a procedat la interesante experiențe spre a stabili care este temperatura exactă, ce se găsește între craniul omului și diferitele acoperăminte de cap.

Bereta de sport, originară din Englitera este cea mai călduroasă: un termometru pus între cap și beretă arată 53 grade. După beretă vine pălăria tare care dă 51 grade. Cilindrul numai 49 grade. Pălăria moale, necăptușită dă 46 grade. Pălăria de paie necăptușită etc. cea mai bună, dar idealul este pălăria de panama, care ne prezintă pe cap de cât 43 grade.

Revista feminină. În decursul viitoarei luni va apare la Iași o nouă revistă intitulată „Viitorul Românelor” sub conducerea d-rei Adela Xenopol.

Noua revistă va susține drepturile femeilor și apare numai cu colaborări feminine.

Erupția Etnel. Se telegrafiază din Catania: Alte 71 cratere — toate aruncând lavă — s'au format pe vulcanul Etna. Torentele de lavă au împresurat mai multe, sate izolând astfel cu totul mai bine de 4000 oameni, cari n'au nici o posibilitate de a fugi. Pagubele materiale pricinuite de erupțiune se evaluează de pe acum la peste 15 milioane franci.

Șampania în România. Ministerul de domenii al României, a înființat anul trecut în Dobrogea, d'alungul valurilor lui Traian, la Murfatlar o plantație specială în vederea încercărilor d'a se produce vinuri cu caracter spumos (șampanie cum se zice la noi și aiurea). Terenurile calcarice din acea localitate, foarte poprice la asemeni vițe, au determinat pe ministerul de domenii d'a face sus zisele plantații.

La Murfatlar (Dobrogea) se fac, încă de mulți ani, experiențe de cultură de viță aleasă, aceasta sub imboldul dlui ministru I. Lahovary și sub controlul direct al dlui Nicoleanu, directorul agriculturii din minister.

Voind să aducem la cunoștința tuturor rezultatele obținute și fiind mai ales vorba de o „șampanie“ care e probabil s'o avem în curând fabricată în țară, — scrie „Adevărul“, — am căutat să vedem ieri pe d. Nicoleanu, care a binevoit să ne dea următoarele importante detalii:

„Anul trecut, zice d. Nicoleanu, ministerul de domenii a înființat la Murfatlar (Dobrogea) o plantație specială în vederea producerii vinurilor spumoase (șampanie).

Încă din anul trecut s'a obținut o primă recoltă care, dacă din punct de vedere cantitativ n'a avut o importanță prea mare, apoi din punct de vedere calitativ, constituie o experiență de cea mai mare importanță.

Terenul calcaros și climatul Dobrogei, cel puțin pentru cei dintâi doi ani de experiență (1910—1911) ne dau toată speranța d'a se putea obține vinuri, cari tratate în condițiuni sistematice, să egaleze, dacă nu să întrecă chiar șampania din străinătate.

Lucrul nu pare de fel extraordinar pentru cunoșcători, cari țin seama că, în materie de vinuri spumoase, — clima și varietatea — sunt principalii factori ai calității primare, pe când fabricațiunea îi dă lustrul și condițiunea esențială de preferință.

Această constatare mă face să mă gândesc la idea lui Palaci, marele oenolog italian, care zicea că, „natura face strugurele, iar arta face vinul“.

Imi reamintesc zicătoarea lui Palaci mai ales acum când este vorba de terenurile Dobrogei, unde se zice, că franțuzii pe la anul 1854, cu ocaziunea războiului Crimeii își treceau trupele lor prin Dobrogea, au șampanizat vinurile Dobrogei pe cari le-au găsit delicioase.

„Ministerul de domenii, în urma primelor rezultate obținute, și după tratarea preparatorie și sistematică din anul 1910, a luat acum în urmă dispozițiuni și e comandat aparatele necesare pentru șampanizarea acestei recolte în scop de a vulgariza procedeul și cultura în regiunile dela Murfatlar.

Ceva mai mult, pentru recolta anului curent fiind vorba de a se produce vinuri cu totul superioare, cantitativ și calitativ, celor de anul trecut s'a comandat și s'a adus în țară un „Zimogen“ (inmulțitor de drojdii cultivate) pentru înmulțirea

drojdiilor prin tipul „Chambestein“ și „Moeth et Clandon“.

Vinul spumos (șampania) care se va fabrica la noi din sus zisele vinuri va purta numele de „Lacrima lui Ovidiu“.

Această denumire este dată de d. ministru al domeniilor, I. Lahovary, care a vizitat în mai multe rânduri pepiniera „Valul lui Traian“, interesându-se foarte de aproape de această importantă chestiune“.

*

Înainte de a se pune în consumație „Lacrima lui Ovidiu“ (șampania noastră românească) ministrul de domenii va da un banchet demnitarilor statului, la care se va bea „Lacrima lui Ovidiu“.

Teatrul Apollo. Atragem atențiunea on. public asupra dramei „Zigomar“, care este cea mai senzatională dramă din viața agenților secreți americani.

Teatrul Apollo a cheltuit enorm pentru câștigarea acestui film, dar cu toate acestea n'a urcat prețurile de intrare.

Drama constă din 3 acte, cu 41 scene.

Teatrul Apollo va prezenta azi și mâine următorul program:

1. „Carol cel mare și Pipin cel mic“ (amuzant). 2. Nauke cel șiret (comic). 3. Zigomar (cea mai senzatională dramă din viața agenților secreți, în 3 acte cu 41 scene. Lupta lui Zigomar, regele hoților cu Paul Broquet regele agenților secreți. Filmul e de 1500 m.)

Reprezentațiile se încep la orele 6, 7 și jum. și 9 seara.

Prețurile de intrare: 1 cor., 80 fil., 60 fil., 40 fil. și 20 fil. — Orhestră proprie.

Bibliografie

— „Foia Școlastică“ din Blaj cu următorul sumar:

Al. Ciura: Zile de sărbătoare culturală. Mihail Strajanu: Despre educațiunea de sine însuș. V. Gr. Borgovan: Scrisori pedagogice. Proces verbal luat în a 41-a adunare generală a „Reuniunii inv. români sălăgeni“, ținută în Tasnádszántó—Santău, la 23 Iulie 1911. Em. Drăgan: La muncă. Simion Oros: Lămurire. Concurs. Informațiuni. Bibliografie. Administrația: Aviz.

*

La Bibliotecă diecezană din Arad se află de vânzare:

Planul de învățământ și îndreptarul metodic pentru școlile populare confesionale gr.-or. române, aprobat de d. ministru de culte sub nr. 7311—1911 și confistul mitropolitan gr.-or. român sub 178 M. 1911, prețul cor. 3— plus 30 fileri porto postal.

Pestalozzi H. Leonhard și Ghertruda. O carte pentru popor trad. de Ioan A. Rădulescu-Pogoneanu partea I și II — — — — 3:50
Bucovineanu I. Manual de gimnastică suedeză 4:20
Căntece și Coruri școlare pentru uzul copiilor din școlile primare — — — — 1:50
Conferințe populare ținute de învățători la cercurile culturale. Publicate cu supraveghierea lui G. Coșbuc — — — — 1:20
Dâmbeanu Eug. Istoria lui George Stephenson—55
Iorga N. Istoria bisericii românești și a vieții religioase a românilor vol. I și II. — — 4:20

La comanda să se alutere și pentru porto postal 20 fileri de fiecare carte.

Redactor responsabil: Atanasie Hălmăgian.

Dr. DUMITRU POPA

MEDIC UNIVERSAL.

Fost medic de clinică și spital.

Specialist în morburii interne, de femei, de copii și de urechi.

Arad, Strada Petöfi (lângă gimn.) Nr. 10.
Consultațiuni: 11—12 ore a. m. și 1/2, 3—5 ore. p. m.

Dr. ȘTEFAN TĂMĂȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Elis. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Városmajor-Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate cel mai modern.

Supraveghiere medicală continuă (constantă).
Birou central, stabiliment medical.

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körút 29.

Director-șef: Dr. A. Cozmuța.

Consultațiuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.
Telefon 88—99.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“,

Roza dela Disentis

de
H. Zschokke.

Trad. de Iunius.

(48) — Urmare. —

— Iubite căpitane, d-ta apreciezi mai presus de merit fapta mea. Nu-i nici o vrednicie să-ți implinesti o datorință naturală, cu atât mai puțin, când împlinirea datorinței nu e tocmai desinteresată, cum e în cazul meu — durere. D-ta ziceai, că nu știi cum să-mi mulțumești? Eu însă știu de mult deja, iată și motivul pentru care te-am poftit la mine. Imi dai voie să cer pentru neînsemnatele mele servicii orice aș dori?

— Totul, Prea Stimată Doamnă. Orice vei cere și dacă trebuie și viața mea, cu care Vă datorez.

— Te consider destul de cavalier iubite căpitane, ca să-ți expui la nevoie și viața în joc pentru o damă. Dar dacă ar fi vorba de o faptă de acestea temerare sau de felul acesteia?

— Considerați cererea, până a nu Vă ruga Dvoastră ca și împlinită din partea mea.

— Serios? — zise dânsa râzând și îi întinse mâna.

— Iată mâna mea! — răspuse dânsul apu-

când și ducând la buze mâna întinsă a stăpânei.

— Așa! cavalerul meu credincios și viteaz, acum sunt mulțumită cu d-ta. Ascultă să-ți spun întâia mea rugare, după care însă vor urma multe altele. Nu părăsi acest castel până când nu-ți voi da eu voie să o faci. Permisuniunea nădăjduesc să o primești peste câteva zile.

Flavian, — care nu se aștepta la așa ceva, — se văzu în cea mai mare strâmtoare. Un moment se gândi să-i spună, să-i descopere ce avea de făcut mâinezi.

— Se pare, — zise Doamna după o pauză scurtă, — că deja prima mea rugare îți cade cu greu?

— Se poate, că mai greu decât oricare alta, — răspuse Flavian. — Judecă d-ta singur. M'am deobligat azi, fără să mă pot retrage, să fac mâne o mică călătorie în vecinătate. Dați-mi voie să-mi împlinesc această datorință și mâne seară, sau mai târziu poimâine dimineață voi fi iarăși îndărăt.

— De ce nu ți-aș da voie să absentezi un timp mai scurt? E vorba numai să fi sigură de reîntorcerea d-tale. Și acum a doua rugare! Se colportează vesti neliniștitoare despre o luptă apropiată ce s'ar da nu peste multă vreme între francezi și imperiali în nefericitele noastre văi. Toate drumurile și potecile sunt din cauza poporului nostru atârțat până la furie, mai mult decât nesigure. O damă neajutorată, ba chiar prigonită de furia partidelor, o amicică iubită a mea, dorește să părăsească din pricina aceasta, și între astfel de împrejurări,

cât mai curând posibil Bundenul. Dânsa nu locuiește în Disentis. Voești d-ta să o iei sub scutul d-tale și să o treci peste hotare dincolo în Italia, Germania sau Svițera?

— Fără să mă mai gândesc Doamnă, — o întrerupse căpitanul. La orice oră sunt gata să-i împlinesc bucuroș poruncile. Cine este cea persecutată și de ce fugă, dacă-i permis să întreb?

— Acestea ți le va spune însă persoana în chestie, când se va găsi în siguranță. Dânsa este și se numește d-șoara Paulina de Stetten... Trebuie să-ți spun însă cucoane, că dama nu e nici tânără nici frumoasă, poate câțiva ani mai tânără sau mai bătrână decât mine. Este în societatea unei amice și a unei servitoare. Amica dânsului suferă din nenorocire de o boală urâtă. D-șoara Paulina nu vrea să se despartă de biata nefericită, care ar vrea mai bucuroș să moară decât să rămână de ingerul ei păzitor.

Are în obraz, — fiindcă trebuie să-ți spun, — o rană îngrozitoare de cancer, din cauza căreia, — poți să-ți închipui mizeria nefericitei, — un ochi e ca și perdut. Cum stăm? Nu ți-ai perdut încă curajul?

Nici decât Prea Stimată Doamnă. D-voastră mi-ați făcut atâta bine, încât aceea ce-mi cereți tot este încă prea puțin. D-voastră aveți dreptate. Vremurile întradevăr sunt critice, neliniștitoare.

(Va urma).

Un candidat de avocat

cu pracsă, eventual poate fi și începător, află momentan aplicare în cancelaria mea.

Dr. Ioan Neamțiu,
advocat Sărcaia (Sárkány).

Un candidat de avocat

cu ceva pracsă, află aplicare momentană în cancelaria subscrișului

Dr. Ioan Moldovan,
(advocat Aiud (Nagyenyed)).

Se caută:

Un învățăcel

pentru prăvălie de băcănie. Cei cu oareș-care clase medii sunt preferiți. Ofertele să se adreseze la Constantin Țărean comerciant Temesvár-Gyárvaros (Timișoara-Fabric).

Dela 10 coroane în sus.

Se poate procura dela „Asociația călciunilor” din Arad, Piața libertății Nr. 15, precum și la magazinele filiale din Cermeiu și Piski: ghete pentru bărbați și șirete (panglici) din piele de box.

IUSTIN OLARIU,
director.

Ziffer Sándor

intreprindere de mașini de scris
ARAD, str. Forray, palatul contelui Hunyady

Unicul vânzător al mașinilor
cu renume universal

Underwood Vizible,

se pot scrie deodată 15—20
exemplare; soliditatea lor e
neîntrecută; provăzute cu li-
tere românești după plac, se
pot primi pentru probă și re-
comandare fără nici o taxă.

Primesc și pentru jurul Aradului întocmirea
mașinilor în cursul anului întreg și sub in-
grijirea mea de specialist, mașinile vor func-
ționa regulat. Curs permanent pentru steno-
grafie, contabilitate și la mașini de scris. Mare
magazin de aparțințe de prima calitate.

Andrássy Gábor mäsar

— Arad, str. Kasza Nr. 45. —

Aduc la cunoștința on. public, că în str. Kasza Nr. 45 am deschis atelier de mäsărit. Primesc totfelul de lucrări pentru zidiri și mobile în bransa mea, executându-le prompt și conștiințios. Comandele din provincie le execut prompt. Rugând binevoitorul sprijin al on. public, român

Cu toată stima:

Andrássy Gábor,
mäsar de mobilă și zidiri.

FABRICA DE SPĂLAT CU ABURI ȘI CURĂȚIRE CHEMICĂ

„VICTORIA“

TEMESVÁR, JÓZSEFVÁROS, Bégabalsór-ut. 42.

Aranjată cu mașinările cele mai moderne cu putere electrică, spală, calcă, curăță albituri și haine bărbătești și de dame, și totfelul de lingerie cu prețuri moderate. La suma de peste 10 cor. pachetul se trimite francat. Filiale în Timișoara-Gyárvaros, Kosuth-tér 6. Erzsébet-város: la Fischer G. Ferencz-város: Sebestia-utca 7. Belváros: în casa lui dr. Lingruen.

SABIN SOLOMON

— Compactorie română. —

Alba-Iulia (Gyulafehérvár) Felsővartér Nr. 1.

Am onoare a aduce la cunoștința m. onor. public din tot Ardealul, că în

Atelierul meu propriu

de compactorie, aranjat după cerințele cele mai moderne primesc, orice lucrări de compactorie și cartonagiu și le executez potrivit gusturilor celor mai fine. În special executez cadre fine de icoane și portrete, mape din carton, și plüsch pentru mese de scris, pentru gulere manșete și mănuși. Mai departe cele mai de gust legătorii decorative din pele și pânză după metoda francez și englez. Cea mai solidă și mai durabilă compactorie pentru ziare, registre de casă și comptabilitate în piele și în pânză. Imi permit a atrage atențiunea asupra recuzitelor mele de aurit, cari sunt unice în felul lor. Apelând la sprijinul binevoitor român. Cu toată stima:
Sabin Solomon, compactor.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu becuri, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încrederea subscrișului și va fi pe deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport

poți căpăta cu prețurile cele mai moderate dela firma

KOCH DÁNIEL

intreprindere de instalare a sonerilor și telefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Birou de informații!

Cunoscând multele lipsuri ale publicului românesc din provincă, m'am hotărât să deschid în Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informație relativ la petițiile înaintate la ministerii și la alte foruri, orice informații comerciale și în general în orice cauză dau în restimp de 2—3 zile, ori-și-cui rezolvând toate chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu referentul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac tot felul de mijlociri comerciale și comande. Prețuri moderate, serviciu prompt, informații detaliate. La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III.19.

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte
recipise de amanet,

aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,

orologier și bijutier.

ARAD, str. Weitzer János,

(Palatul minorilor).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. Telefon 438.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi ghete de vară și toamnă.

Ghetele de bărbați și dame Salamander

cu renume mondial, se capătă în
culoare galbină și neagră cu 16
coroane 50 fileri exclusiv la mine.

Weinberger János

prăvălie de ghete de rangul I-ii.

Arad, piața Andrássy Nr. 20.

Comandele din provincă se
execută încă în aceeași zi.

Tobuze pentru țigarete

de fabrica

Bardou

care sunt mai bune și mai
plăcute, — se capătă la:

Librăria FRAȚII ROTH

Arad, Andrássy-tér. Vis-à-vis de Monumentul-sfânt.

Cel mai bun și mai încrezut mijloc de curățirea și nobilitarea feței, care se deosebește de toate mijlocele cunoscute până acum este

Serail crema a lui Rozsnyay.

Cultivă și înmoaie pielea feței, efectul ei tinerească împrumută feței o finețe de catifea, îndepărtează pistrii și alunițele, netezește încreșturile.

Prețul unui tub 1 cor.

Pudră Serail a lui Rozsnyay.

Se pregătește în culoare albă, roză, crem, ca toate produsele mele de Serail, constă din substanțe nevătămătoare. E foarte plăcută doamnelor pentru însușirea ei de a ascunde scăderile.

O cutie 1 cor. 20 fil.

Săpun Serail a lui Rozsnyay.

Cu miros plăcut și durabil, înmoaie pielea.

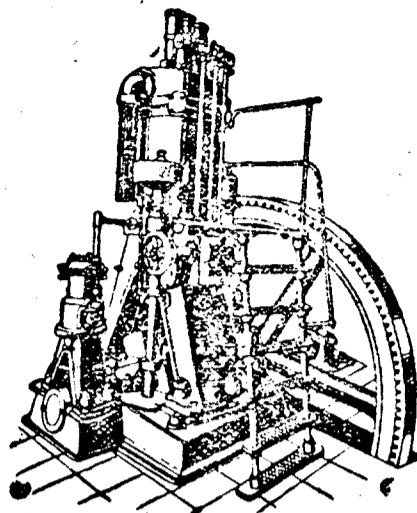
O bncată 70 fileri.

Pe poștă le trimite:

farmacia **R o z s n y a y**

Arad, Szabadság-tér.

Comande din provință să efectueșc încă în aceeași zi.

Execuție modernă, solidă, și reală de prima clasă, serviciu prompt și prețuri moderate.

Multe patente proprii.

380 lucrători și oficianți. Premiat la expoziția din București 1906 cu Grand Prix, cea mai înaltă distincție și medalie de aur. La expoziția regnicolă din Cincibiserici 1907 cu medalie de aur, la expoziția din Sepsiszentgyörgy cu medalie de aur.

Doă fabrici proprii.

Frații Schiel

fabrică de mașini, stabiliment pentru edificare de mori, turnătorie de fier.

B r a ș o v .

Cea mai mare fabrică de fier din Ardeal efectuește: stabilimente de turbine, motoare și locomotive de ulei brut „Coroana“, mori mânate cu motor și apă, stabilimente electrice, stabilimente de transmisiune, mașini de sămănat, pieptene de lână.

„ARIEȘANA“

institut de credit și economii societate pe acții în Turda.

Prospect de emisiune.

Adunarea generală a instit. de credit și economii „Arieșana“ societate pe acții în Turda, ținută la 24 Februarie a. c. având în vedere dezvoltarea treptată a institului a hotărât estinderea cercului de activitate prin înființarea de filiale și totodată urcarea capitalului social dela 160.000 Cor. la 300.000 Cor. prin emisiunea alor 1400 buc. acții nouă în valoare nominală de 100 Cor. Cu executarea acestor hotărâri s'a încredințat direcțiunea, care totodată raportează că până în prezent a deschis filiale în Iara-de-jos și în Ghirișul-de-aries, și că cererile de împrumut ale clientelei — cari pară acum, conform bilanțului trecut au fost satisfăcute fără reescompt, — de acum înainte din capitalele disponibile nu mai pot fi împlinite. Direcțiunea pe baza acestei hotărâri esmite următorul prospect de emisiune și ofere spre optare, respective subscrie noile acțiuni pe lângă următoarele condițiuni.

1. Fiecare acționar are dreptul de a opta în valoare nominală de 100 Cor. la acție și 3 Cor. spese de emisiune, atâtea acții, câte are transcrise în cartea acționarilor.

2. Pentru acei acționari, cari ar dori să subscrie un număr mai mare de acții de câte au înregistrate, precum și pentru neacționari prețul unei acții noue se statorosește din 120 Cor. și 3 Cor. spese de emisiune.

Opțiunea precum și noile subscrieri Direcțiunea le va primi în ordinea intrării listelor de subscriere.

3. Sumele intrate peste prețul nominal al acțiilor, după detragerea speșelor de emisiune, se vor adauge la fondul de rezervă.

4. Terminul pentru dreptul de optare precizat în punctul prim se fixează până la 1 Noemvrie c. iar pentru subscrierea celorlalte acții fără drept de optare, până la 1 Decemvrie 1911.

5. Prețul acțiilor se solvește la următoarele termene:

a) la subscriere 10 procente la sută și 3 cor. spese de emisiune	e) până la 1 Iulie 1912 10 procente la sută.
b) până la 31 Decemvrie 1911 20 procente la sută.	f) „ „ 1 Septemvrie 1912 15 „ „
c) „ „ 1 Martie 1912 10 „ „	g) „ „ 1 Noemvrie 1912 15 „ „
d) „ „ 1 Maiu 1912 20 „ „	

Acționarilor însă le stă în voie a solvi și mai multe rate de odată. După sumele solvite, dela ziua solvirei se compută 5 procente dobândă pentru ratele decăzute și nesolvite la timp se vor computa 6 procente interese de întârziere și totodată direcțiunea își rezervă dreptul a se conforma §. 11, care sună:

„.....Nesolvinduse vre-o rată din acțiuni la timpul său, direcțiunea provoacă prin publicare de 3 ori a numărului respectivei acțiuni, în foile societății pentru răspunderea ratei restante și când nu se solvește nici după 4 săptămâni dela ultima publicare prin jurnale, atunci posesorul acțiunii se provoacă direct prin poștă la solvire, care dacă în 15 zile dela espedarea provocării n'ar urma, dreptul de acționar pentru acele acțiuni se declară perdit și sumele deja solvite, trec în fondul de rezervă al institului. Excepțiune se face pentru orfani, al căror tutor după denumirea primită din partea respectivei sedrii orfanale — este îndatorat a răspunde ratele restante în timp de 6 luni cu 6 procente interese de întârziere“.

6. Acțiile din noua emisiune vor intra în toate drepturile acțiilor vechi numai cu 1 Ianuarie 1913. 7. Acțiile noue se vor elibera numai după solvirea întregului preț, iar solvirile parțiale se vor evita în un certificat interimal. 8. Subscrierea de acții e a se face pe contrapagina prospectului și solvirile se efectueșc la cassa institului. 9. Pentru hotărârea definitivă asupra înmulțirii capitalului social și pentru modificarea corespunzătoare a statutelor, atât vechii acționari, cât și noii subscriitori vor fi convocați la adun. gen., care va putea hotărâ înmulțirea capitalului social și la sumă mai mare, sau mai mică decât 300.000 C., după cum capitalul asigurat prin semnările de acții acceptate de direcțiune, va fi mai mare, sau mai mic.

Turda, la 19 August 1911.

Direcțiunea.

Nrul telefonului:
266

Nrul telefonului:
266

Librăria diecezană

ARAD, strada Deák Ferencz Nrul 35.

Mare și bogat asortiment în recvizite can-
celariari, manuale școlare, cărți literare și
științifice, piese muzicale, hârtie, registre,
:: recvizite bisericesti ș. a. ::

**Cel mai mare și mai bine a-
sortat magazin românesc
din Ungaria în ilustrate
cu porturi naționale din
țară și dela noi, precum și
cu vederi frumoase din
:: toată lumea. ::**

Comandele din provincă se efeptuiesc cu
cea mai mare promptitudine și urgență
pe lângă prețuri moderate. — La cerere
spedează francat catalog bogat. :: :: ::